

עולם הפוך

המאבק של תושבי בורקה
לשוב לאדמותיהם עליהן הייתה
ההתנחלות המכונה חומש

ספטמבר 2020

עולם הפוך

המאבק של תושבי בורקה לשוב לאדמותיהם
עליהן הייתה ההתנחלות המפונה חומש

נייר עמדה, ספטמבר 2020

מחקר וכתיבה: יונתן קנוניץ'

עריכה: זיו שטהל

הערות נוספות: ליאור עמיחי

תחקיר שטח: פיראס עלמי, מוניר קאדוס, עו"ד פאדיה קואסמי

ייעוץ משפטי: עו"ד מיכל זיו, עו"ד שלומי זכריה, עו"ד ישי שנידור

עיצוב גרפי: סטודיו יהודה דרי

מועצה ציבורית: עקיבא אלדר, פרופ' רחל אליאור, דן בבלי, עו"ד עביר בכר, חנה בר"ג, פרופ' נעמי חזן, רות חשין, יהושע סובול, פרופ' עוזי סמילנסקי, ד"ר רועי פלד, פול קדר, דני קרוון, עו"ד יהודית קרפ, יאיר רוטלוי, פרופ' זאב שטרנהל ז"ל.

מתנדבי יש דין: ד"ר יהודית אלקנה, מיה ביילי, אסנת בן שחר, חנה בר"ג, עו"ד ד"ר אסנת ברתור, חנה גוטליב, רוני גלבוש, תמי גרוס, דינה הכט, יורם זאבי, איילה זוסמן, רחלה חיות, שרה טולידאנו, דניאל כהן, בנצי לאור, ג'ודי לוך, אריה מגל, שרה מארליס, אדי סער, דליה עמית, ניבה ענבר, נאוה פולק, אמיר פיינסקי, טליה פקר בריו, רותי קדר, עדנה קלדור, לילך קליין דולב, ד"ר יואל קלמס, ד"ר נורה רש, ד"ר הדס שינטל, עידית שלזינגר, אילנה מקי שפירא, ד"ר צביה שפירא.

צוות מקצועי: יודית אבידור, מייסון בדוי, עו"ד חגי בנזימן, מוראד ג'אדאללה, חנה דולין, ליה דקל, מרים ויילר, שרונה וייס, אלכסנדרה וינקורוב, עו"ד מיכל זיו, עו"ד שלומי זכריה, אמיר חבקין סררו, ניג'מה חג'אזי, יעל מרום, עמרי נג'אד, עו"ד מיכאל ספרד, פיראס עלמי, ליאור עמיחי, מוניר קאדוס, עו"ד פאדיה קואסמי, יונתן קנוניץ', זיו שטהל.

פעילות יש דין בשנת 2020 נתמכה על ידי:

Catholic Agency for Overseas Development (CAFOD), Federal Republic of Germany, The Foundation for Middle East Peace (FMEP), Irish Aid, The Netherlands Ministry of Foreign Trade and Development, Norwegian Ministry of Foreign Affairs, The Norwegian Refugee Council, New Israel Fund (NIF), Oxfam Novib, The Rockefeller Brothers Fund, The Sam and Bella Sebba Charitable Trust, NGO Development Center, United Nations Development Program (UNDP), Asamblea de Cooperación Por la Paz (ACPP), Spanish Agency for International Development Cooperation (AECID), Misereor, European Union EIDHR – European Instrument for Democracy & Human Rights, Pro Victimis, Consulate General of France in Jerusalem.

בשער: חקלאי מבורקה ובנו על אדמות הכפר עליהן הייתה ההתנחלות המפונה חומש, 28.2.2020.
(הצילום באדיבות: (Sadam Ragheb Salah)

הצהרה על פי חוק: יש דין הוא ארגון שעיקר מימונו הוא מישויות מדיניות זרות. רשימת התורמים לנו מפורטת באתר רשם העמותות ובאתר האינטרנט שלנו. יש דין גאה להיות ממומן על ידי מדינות שסבורות כמנו, שהכיבוש הוא לא עניין פנים-ישראלי ותורמות לקידום זכויות האדם.

נספח

מבוא

כבר 42 שנים ישראל מונעת מתושבי הכפר בורקה (بَرْقَة) הסמוך לשכם, להגיע באופן חופשי לאדמות הפרטיות שלהם עליהן נבנתה ההתנחלות חומש.

נייר עמדה זה עוסק במאבק של תושבי בורקה לשוב לאדמותיהם, אותו יש דין מלווה כעשור. המסמך מתמקד בשלושה נושאים מרכזיים הכרוכים אלו באלו. ראשית, מניעת גישה לאדמות בורקה לפלסטינים בכלל ולבעלי האדמות בפרט. שנית, נוכחות בלתי חוקית של ישראלים בהתנחלות המפונה חומש, בנייה בלתי חוקית בה והפיכתה למוקד של אלימות מתנחלים. ושלישית, מדיניות אי האכיפה של הרשויות הישראליות בכל הקשור להפרה של החוק על ידי מתנחלים ופגיעה שלהם בפלסטינים, באדמותיהם וברכושם.

בראשית שנת 1978 הוציא המפקד הצבאי הישראלי בגדה המערבית צו תפיסה לצרכים ביטחוניים לשטח של כ-700 דונם צפונית לבורקה, מרביתו אדמות פרטיות מוסדרות של תושבי הכפר (ראו מפה בעמוד 9). בשטח צו התפיסה הוקמה היחידה נח"ל, אשר הפכה כעבור שנתיים להתנחלות חומש. במשך 25 שנה גרו בהתנחלות כמה עשרות משפחות ישראליות, עד שבשנת 2005, כחלק מתכנית ההתנתקות², ישראל פינתה את חומש ואסרה בחוק על ישראלים להיכנס לשטחה, איסור התקף עד היום.

לאחר פינוי ההתנחלות, ישראל לא ביטלה את צו התפיסה הצבאי והמשיכה למנוע מבעלי הקרקע הפלסטינים להגיע לאדמותיהם. לעומתם, מאז ועד היום, עשרות ישראלים מקיימים בהתנחלות המפונה חומש נוכחות קבועה ורצופה, ואליהם מצטרפים רבים נוספים המגיעים למקום לאירועים המוניים ועצרות פוליטיות. הנוכחות הישראלית על האדמות הפרטיות של תושבי בורקה מגובה בקמפיין ציבורי ובתמיכה של חברי כנסת ושרים, וזאת על אף חוק ההתנתקות שאוסר כניסה של אזרחים ישראלים לאזור.

בשנת 2013, בעקבות עתירה לבג"ץ שהגישו בעלי האדמות בסיוע יש דין, בוטל צו התפיסה והפלסטינים הורשו לשוב לאדמותיהם. ואולם, על אף ביטול המניעה החוקית, הפלסטינים עדיין אינם יכולים להגיע לאדמות הפרטיות שלהם ולעבד אותן, וזאת בשל נוכחות רצופה במקום של מתנחלים הנמצאים שם בניגוד לחוק.

המציאות הפרדוקסלית הזו מתאפשרת בגלל שישראל - השולטת בגדה המערבית באמצעות כיבוש צבאי כבר למעלה מ-53 שנים - במה שנראה כאסטרטגיה מכוונת, אינה מונעת מישראלים להיכנס לשטח ההתנחלות המפונה ואינה ממצה את הדין עם מי ששווה על האדמות הפלסטיניות הפרטיות בניגוד לצווים שהיא עצמה הוציאה.

חמור מכך, משטח ההתנחלות המפונה חומש יוצאת באופן תדיר אלימות המופעלת כנגד חקלאים פלסטינים וכנגד תושבי הכפרים בסביבה: בורקה, סילת א-דהר (سيلة الظهر), אל-פנדקומיה (الفندقومية)

1 **אדמה פלסטינית פרטית מוסדרת** - קרקע הרשומה על שם פלסטינים בלשכת רישום המקרקעין (טאבו) שמנהל הצבא הישראלי בשטחים הכבושים.

2 **תכנית ההתנתקות** - בקיץ 2005 ממשלת ישראל בראשות אריאל שרון ז"ל פינתה באופן חד צדדי את תושבי ההתנחלויות הישראליות מרצועת עזה, והוציאה את כוחות הצבא מהרצועה. במקביל פונו ארבע התנחלויות מבודדות בצפון הגדה המערבית - חומש, גנים, כדים ושא-נור.

וביזאריה (بزارية). האלימות האידיאולוגית השיטתית של המתנחלים זורעת פחד ואימה בקרב התושבים הפלסטינים ומסיגה את החקלאים המבקשים לעבד את אדמותיהם.

חדלון המתמשך של רשויות אכיפת החוק הישראליות - המשטרה, הצבא והפרקליטות - אשר אינן מבצעות פעולות אפקטיביות ומרתיעות של אכיפה כנגד מתנחלים ישראלים, מעודד את המשך האלימות והפרת החוק הפומבית, ומחריף את הפגיעה בזכות הקניין של הפלסטינים באדמותיהם, בזכותם לחופש התנועה ובזכותם לפרנסה ולחופש העיסוק.

כך, גם כיום וכבר למעלה מארבעה עשורים, ישראל מונעת באופן מעשי מתושבי בורקה להגיע לשטח הפרטי שלהם ולעבד את אדמותיהם. תחילה היה זה צו תפיסה צבאי שגזל את האדמה, אחר כך נבנתה על השטח הפלסטיני הפרטי ההתנחלות הישראלית חומש, ובשנים האחרונות, לאחר מאבק משפטי ממושך שהסיר את המניעה החוקית להגעתם של הפלסטינים לשטחם, מופעלת נגדם אלימות על ידי מתנחלים הנמצאים במקום באופן לא חוקי ומקבלים רוח גבית של ישראל.

ביטול צו התפיסה הצבאי

המשפט הבינלאומי ההומניטרי מתיר למדינה כובשת לתפוס חזקה זמנית על קרקע בבעלות פרטית של תושבי השטח הכבוש. צו תפיסה צבאי אינו מבטל את הבעלות על הקרקע, הוא זמני במהותו וניתן להוציא אותו ולהשתמש בו עבור צרכים ביטחוניים הכרחיים ודחופים בלבד.³

על אף ההגבלות המפורשות בחוק הבינלאומי, החל משנת 1967 ועד שנת 1979 ישראל השתמשה בהוצאת צווי תפיסה צבאיים כשיטה להקמת התנחלויות ישראליות בשטחים הכבושים.⁴ פרקטיקה זו הופסקה בשנת 1979 בעקבות פסיקת בית המשפט העליון בפרשת אלון מורה, שקבעה כי אין לבצע תפיסות של אדמות פלסטיניות פרטיות לצורך הקמת התנחלויות.⁵

תפיסת אדמות בורקה בשנת 1978 נעשתה קודם לקביעת בית המשפט העליון, ועל האדמות הפלסטיניות הפרטיות ישראל הקימה את ההתנחלות חומש. כאמור, בשנת 2005, ישראל פינתה את ההתנחלות חומש במסגרת תכנית ההתנתקות, אך לא ביטלה את צו התפיסה הצבאי ובעלי האדמות הפלסטינים המשיכו להיות מנועים מלהגיע לאדמותיהם.

בדצמבר 2011 בעלי האדמות הפלסטינים עתרו לבית המשפט העליון, באמצעות ישי דיין, בדרישה לבטל את צו התפיסה הצבאי ולהשיב לידיהם את האדמות עליהן נבנתה ההתנחלות חומש.⁶ העותרים, תושבי הכפר בורקה, שעד שנת 1978 נהגו לעבד את האדמות שלהם והן היוו מקור פרנסה עבורם, טענו כי הצבא הישראלי ממשיך להחזיק באדמותיהם הפרטיות מבלי שקיימים לכך צידוקים ביטחוניים, אם היו כאלה מלכתחילה.

בעתירה צוין כי הצורך הצבאי לכאורה - הקמת היאחזות נח"ל - אשר שימש כאמתלה להוצאת צו התפיסה, הפך כעבור שנתיים לצורך פוליטי-מדיני בלעדי ומובהק, כאשר השטח הפך להתנחלות האזרחית חומש. מובן כי כל 25 שנות קיומה של ההתנחלות, לא נעשה בקרקע שימוש לצורך צבאי כלשהו, קל וחומר בשנים שחלפו מאז שפונתה ההתנחלות, בהן ישראל לא עשתה שימוש בשטח כלל.

במאי 2013, שנה וחצי אחרי הגשת העתירה וימים ספורים לפני שהתקיים דיון בבית המשפט בעניין, המדינה הודיעה בלקוניות כי היא מבטלת את צו התפיסה.⁸

על אף ביטול צו התפיסה השטח נותר אסור לכניסת בעלי האדמות הפלסטינים. מתשובת המדינה לעתירה התברר, כי למרות שמשנת 2005 ההתנחלות חומש כבר לא הייתה קיימת, היא עדיין נכללה

3 להרחבה על דיני הכיבוש וסמכויות הכוח הכובש ביחס לרכושם הפרטי של תושבי האוכלוסייה המוגנת, ראו: בג"ץ 9389/11, **ראש מועצת הכפר בורקה ואח' נ' מפקד כוחות הצבא בגדה המערבית ואח'**, [עתירה לצו על תנאי](#), סעיפים 37-49, 19.12.2011. (להלן: **בג"ץ 9389/11**).

4 על פי ארגון שלום עכשיו כ-44 התנחלויות הוקמו, במידה זו או אחרת, על בסיס תפיסה לצרכים צבאיים (**שלום עכשיו, נולדו בחטא: הקמת התנחלויות על קרקעות פרטיות בצוים צבאיים**, יולי 2016).

5 בג"ץ 390/79, **דויקאט ואח' נ' ממשלת ישראל ואח'**, פסק דין, 22.10.1979.

6 בג"ץ 9389/11, **עתירה לצו על תנאי**, 19.12.2011.

7 ראוי לציין כי מטרתם המוצהרת של היאחזויות נח"ל הייתה "קידום ההתיישבות היהודית ברחבי ארץ ישראל" באמצעות חיילים (אתר האינטרנט של **העמותה להנצחת חללי הנח"ל**). אי לכך, מלכתחילה צו התפיסה לא הוצא בשל "צרכים ביטחוניים הכרחיים ודחופים" כפי שמתחייב מהמשפט הבינלאומי.

8 ככל הידוע ליש דיין, מדובר במקרה הראשון שבו המדינה הודיעה על ביטול צווי תפיסה צבאיים שהוצאו על אדמות פלסטיניות. העתירה נמחקה, בית המשפט פסק לזכות העותרים הוצאות משפט בסך 10,000 ש"ח.

ברשימת ההתנחלויות הישראליות בגדה המערבית. אי לכך, מבחינה חוקית לפלסטינים אסור היה להיכנס לשטח בו שכנה חומש, וזאת בשל צו הסגירה הצבאי שאוסר על פלסטינים להיכנס לכלל ההתנחלויות הישראליות בשטחים הכבושים.⁹

מספר חודשים לאחר מכן, בספטמבר 2013, בעקבות התכתבות של יש דין בשם בעלי האדמות עם נציגי המדינה, ישראל גרעה את חומש מרשימת ההתנחלויות הישראליות בגדה המערבית וכך בוטל גם צו הסגירה, ולבעלי האדמות התאפשר לראשונה לשוב לשטחם.

בראשית אוקטובר 2013, תושבי בורקה זכו להגיע לאדמות שלהם, 35 שנים לאחר שנגזלו מהם. בדיעבד התברר שהשמחה הייתה מוקדמת.

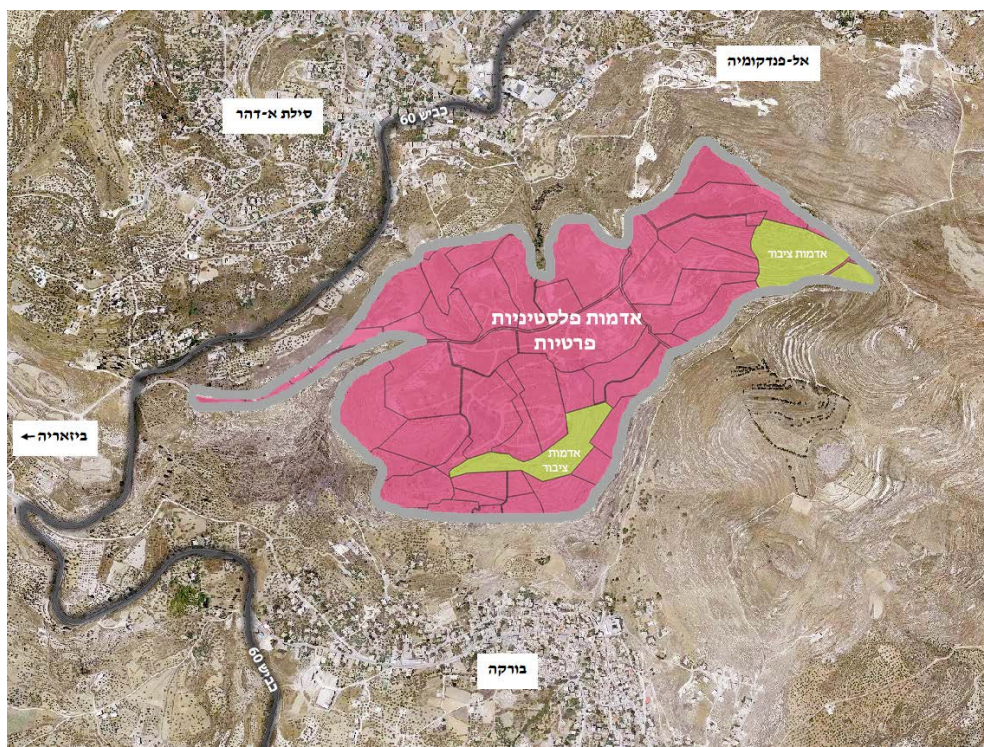

אנשי בורקה שבים לאדמתם, 3.10.2013 (צילום: אקטיבסטיילס)

9 בג"ץ 9389/11, תגובה מטעם המשיבים, 30.10.2012; הכרזה בדבר סגירת שטח (ישובים ישראלים) (יהודה והשומרון), התשס"ב-2002.

אין התנחלות, יש מתנחלים

חוק יישום ההתנתקות, התכנית שבמסגרתה ממשלת ישראל פינתה את ההתנחלות חומש, קובע כי "החל ביום הפינוי של שטח מפונה, לא ייכנס ישראלי לאותו שטח, ולא ישהה בו, אלא בהיתר שייתן לו המפקד ובהתאם לתנאי ההיתר". החוק קובע שכניסת ישראלי לשטח מפונה בלא היתר מהווה עבירה פלילית שעונשה מאסר.¹⁰ לצורך יישום החוק, המפקד הצבאי, המהווה את הגוף היחיד המוסמך לחוקק ביחס לגדה המערבית, חתם על צו בנוסח דומה.¹¹ במילים אחרות, בהתאם לחקיקה ראשית של הכנסת ולצו אלוף התקפים גם כיום, **החל מאוגוסט 2005 לאזרחים ישראלים אסור להיכנס לשטח ההתנחלות המפונה חומש.**

שטח ההתנחלות המפונה חומש

- אדמות פלסטיניות פרטיות
- אדמות ציבור (אדמות מדינה)¹²

10 חוק יישום תכנית ההתנתקות, התשס"ה-2005, סעיפים 24 ו-27.

11 צו בדבר יישום תוכנית ההתנתקות (יהודה ושומרון) (מס' 1565), התשס"ה-2005.

12 **אדמות ציבור (אדמות מדינה)** - אדמות שאינן בבעלות פרטית, המנוהלות על ידי הממשל הצבאי ואמורות לשמש לצורכי ציבור.

ישיבת חומש המתחדשת

על אף הצו ובניגוד לחוק, מאז שנת 2007 ועד היום, בשטח ההתנחלות המפונה ועל אדמותיהם הפרטיות של תושבי בורקה, פועלת באופן רציף "ישיבת חומש המתחדשת". בראש הישיבה עומד הרב אלישמע כהן ואחת ממטרותיה המוצהרות היא לקיים נוכחות קבועה ורצופה בשטח בו שכנה ההתנחלות חומש. מורי ותלמידי הישיבה שוהים באופן לא חוקי על אדמות בורקה ונעזרים במספר רב של מבנים בלתי חוקיים שהוקמו במקום ללא רשות בעלי הקרקע או קבלת היתרי בנייה. חברי הישיבה, אשר מפירים את החוק ביועין ובפומבי, מרואיינים ומצולמים תכופות לכלי התקשורת וזוכים לביקורים ותמיכה של אנשי ציבור רבים.¹³

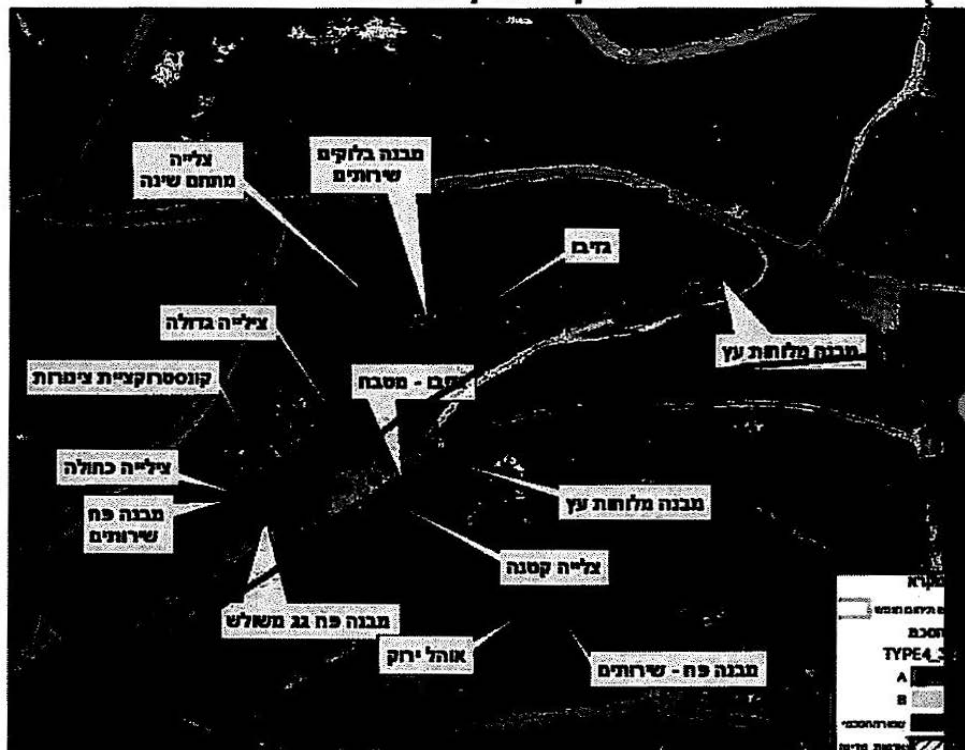
העלון החסידי "קרוב אליך" פרסם ביוני 2019 כתבה נרחבת, מלווה בתמונות, על ביקורו של כתב העלון מוטי שלום ב"ישיבת חומש המתחדשת". הכתב ציין כי חלף על פני השלט המורה כי "כניסת ישראלים אסורה" ונפגש עם ראש הישיבה ותלמידיו. הרב אלישמע כהן מספר בכתבה כי הישיבה מונה "חבורה של קרוב לארבעים תלמידים". תלמיד הישיבה בשם אבי מצוטט: "הגעתי לישיבה לפני שמונה שנים, [...] קבעתי את ביתי ב[התנחלות] שבי שומרון, כך אני יכול לעלות מדי יום לבית המדרש וללמוד [...] חלק מהעניין פה זה שאברך עולה בבוקר ונשאר פה עד הערב". אם לא די בהפרת החוק היומיומית על ידי בחורי הישיבה, תלמיד אחר מבהיר כי "הנוכחות כאן קבועה ואנחנו נעזרים בבחורים ומשפחות שמגיעים בסופי שבוע ובחופשות לשמור על חומש".¹⁴

"ישיבת חומש המתחדשת" והאנשים המבקרים בה, מהווים נוכחות ישראלית בלתי חוקית על אדמות בורקה. ב-1.7.2019 יש דין פנה ליועץ המשפטי לממשלה ולפרקליט המדינה בדרישה לפתוח בחקירה נגד הרב אלישמע כהן וגורמים נוספים בגין הפרת צווים צבאיים, הסגת גבול ובנייה בלתי חוקית.¹⁵ נכון לסוף יולי 2020 ועל אף תזכורות מרובות, טרם התקבלה התייחסות עניינית של המדינה לתלונה.

13 ראו למשל: חגית רוזנבאום, "ישיבת חומש - ישיבת קבע", ערוץ 7, 4.4.2014; "13 שנים לגירוש: הציבור נרתם לסייע לישיבת חומש", הקול היהודי, 12.7.2018; "צפו: קול התורה ממשיך להישמע על ידי בחורי ישיבת חומש", ערוץ היוטיוב של הקול היהודי, 19.3.2019.

14 מוטי שלום, "מאד מאד", קרוב אליך - עבודת ה' ברוח חסידית, גיליון 276, עמ' 20-18, 21.6.2019.

15 מיש דין ליועץ המשפטי לממשלה ולפרקליט המדינה, "תלונה נגד הרב אלישמע כהן וגורמים נוספים בגין הפרת צווים צבאיים, הסגת גבול ועבירות נוספות", 1.7.2019.

¹⁶"יושירך חומש המתחדש"

על פי נתונים שמסרה המדינה, בשנים 2015-2018 לפחות ב-40 מקרים הצבא והמשטרה זיהו מתנחלים בשטח האסור לכניסת ישראלים, לעיתים עשרות ומאות אנשים באותו היום (המסמך המלא מצורף כנספח, ראו עמ' 35-37). על אף אינספור הישראלים שזוהו בתחום ההתנחלות המפונה חומש, בשנים 2015-2017 המשטרה פתחה ארבעה תיקי חקירה בלבד בגין "שהייה בשטח אסור" - תיק אחד נגד קטין נסגר ללא רישום פלילי, שני תיקים נסגרו מחוסר ראיות ובתיק אחד "ניתן פסק דין ללא הרשעה".¹⁷

17. בג"ץ 2821/19, תגובה מקדמית לעתירה מטעם המשיבים, נספחים 3-4, 15.8.2019.

על ישראל, המעצמה הכובשת בשטחי הגדה המערבית, חלה חובה לשמור על הסדר הציבורי בשטחים הכבושים, לאכוף את החוק ולספק הגנה לאזרחים. חובות אלו, הכוללות סיכול עבריינות ואכיפה בדיעבד באמצעות חקירה והעמדה לדין, מעוגנות הן בכללי המשפט הבינלאומי והן בהוראות המשפט המינהלי הישראלי.¹⁸

הנתונים שהציגה המדינה מוכיחים שבכל הנוגע להפרות חוק של ישראלים על אדמות בורקה, ישראל אינה ממלאת את חובתה ורשויות האכיפה אינן ממצות את ההליך הפלילי, שמיועד בין השאר ליצור הרתעה אישית וציבורית על מנת שלא יתבצעו עבירות חוזרות. הכישלון של רשויות החוק הישראליות או מדיניות אי האכיפה המכוונת שלהן, מאפשרים כבר 13 שנים לתלמידי הישיבה לשוב פעם אחר פעם ולפלוש לאדמות פלסטיניות פרטיות ובה בעת להפר צווים צבאיים.

הנוכחות הקבועה של מתנחלים בשטח ההתנחלות המפונה חומש, על אדמותיהם הפרטיות של תושבי בורקה, אינה מסתכמת בעבירות של הפרת צווים, הסגת גבול ובנייה בלתי חוקית. מאז פינוי ההתנחלות וביתר שאת בשנים האחרונות, רבו מעשי אלימות של מתנחלים היוצאים מחומש כלפי פלסטינים ורכושם. לא מדובר באלימות מקרית, אלא בפעילות עבריינית שיטתית ואידיאולוגית שנועדה להרחיק בכוח את הבעלים החוקיים של האדמה ולהשתלט על אדמות פלסטיניות פרטיות (להרחבה על מעשי אלימות מתנחלים היוצאים מחומש, ראו עמ' 17).

מתנחלים ישראלים על אדמות בורקה (חומש), מרץ 2020 (צילום: Saddam Ragheb Salah)

¹⁸ להרחבה על חובת הכובש להגן על האזרחים החיים בשטח כבוש ראו: **יש דין**, [עקיפת חוק - כישלון אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית](#), מאי 2015.

"חומש תחילה" - קמפיין ישראלי על אדמות בורקה

בנוסף לנוכחות הקבועה של מורי, תלמידי ואורחי "ישיבת חומש המתחדשת" על האדמות הפלסטיניות הפרטיות של תושבי בורקה, ולמרות האיסור המפורש בחוק, החל משנת 2006 ההתנחלות המפונה חומש הפכה למוקד עלייה לרגל של ישראלים.

בסמוך לפינוי, הוקם מטה הפעולה "חומש תחילה", אליו הצטרפו במהלך השנים התארגנויות נוספות במטרה לקיים בשטח עליו הייתה ההתנחלות כינוסים פומביים, תהלוכות ענק ואירועי חוצות. הקמפיין הציבורי הקורא "לעלות לחומש", כולל בתוכו באופן מובנה פעילות בלתי חוקית, הפרה של צווים צבאיים והסגת גבול לשטח פלסטיני פרטי.

אף על פי כן, הקמפיין נעזר ונתמך במועצה האזורית שומרון ובשדולה של חברי כנסת ושרים, הפועלים במקביל גם לביטול חוק יישום תכנית ההתנתקות ולהקמה מחדש של ארבע ההתנחלויות בצפון הגדה המערבית (חומש, גנים, כדים ושא-נור) שפנו במסגרת תכנית ההתנתקות.¹⁹

המוני ישראלים על אדמות בורקה (שטח ההתנחלות המפונה חומש) בשנת 2008
(צילום: [Daniel Ventura](#), [Wikimedia Commons](#), CC BY-SA 4.0)

¹⁹ בפברואר 2017, חברי הכנסת שולי מועלם-רפאלי, דוד ביטן, בצלאל סמוטריץ', יואב קיש, יעקב מרגי, מרדכי יוגב, אמיר אוחנה, אברהם גנוסה, נורית קורן, ניסן סלומינסקי ומיכאל מלכיאלי, הגישו הצעת חוק פרטית (פ/3913/20) הקוראת לבטל את איסור הכניסה לשטח של ארבע ההתנחלויות שפנו בצפון הגדה המערבית. חברי הכנסת שולי מועלם-רפאלי ובצלאל סמוטריץ' הגישו באותו חודש הצעת חוק נוספת בנוסח דומה (פ/3883/20). שתי הצעות החוק לא הגיעו להצבעה בקריאה ראשונה במליאת הכנסת (**אתר הכנסת**, מאגר החקיקה הלאומי). במאי 2020, יוסי דגן, ראש המועצה האזורית שומרון, פנה לראש הממשלה נתניהו בקריאה שבמסגרת סיפוח של חלקים מהגדה המערבית לישראל, יחיל ריבונות גם על ארבע ההתנחלויות המפונות בצפון הגדה ("להחיל הריבונות גם ביישובים שנעקרו", **ערוץ 7**, 31.5.2020). באוגוסט 2020, הגישו יו"ר הקואליציה ח"כ מיקי זוהר וח"כ בצלאל סמוטריץ' הצעת חוק נוספת לביטול חוק ההתנתקות (יוני גבאי, "הוגשה הצעת חוק לביטול חוק ההתנתקות", **כיכר השבת**, 4.8.2020).

בדומה לפעילות הישיבה, גם האירועים והכינוסים ההמוניים אינם מתקיימים במחשכים או על ידי "עשבים שוטים" בודדים. מדובר בעצרות פוליטיות ובמפגשים פומביים, שמתרחשים בניגוד לחוק ובאין מפריע על אדמות בורקה, לעיתים בגיבוי של הצבא, ומשתתפים בהם מאות ואלפי בני אדם, אישי ציבור, רבנים, ראשי מועצות ואף חברי כנסת ושרים בכירים.²⁰

הפעילות הבלתי חוקית אינה מסתכמת בפלישה לשטח פרטי ובהפרת צו אלוף. העליות ההמוניות לחומש גוררות אחריהן פגיעה בחקלאים הפלסטינים ולעיתים אף אלימות קשה נגד תושבי הכפרים באזור ורכושם.

²⁰ "המפונים הדליקו נר חנוכה בחומש", וואלה! NEWS, 18.12.2006; "כ-15 אלף יהודים עלו באישור ואבטחה לחומש", מועצת יש"ע, 12.6.2007; אפרת וייס, "ארבעה שרים ביקרו בחומש: 'לשקול לחזור לכאן'", ynet, 17.8.2009; פנחס וולף, "חברי כנסת בחומש: להקים מחדש את הישוב שפונה", וואלה! NEWS, 11.4.2012; חזקי ברוך, "השר שמיר: 'חומש זה ארצנו. נקודה'", ערוץ 7, 27.3.2013; יוני קמפנסקי, "מאות שהו בחומש במהלך השבת", ערוץ 7, 19.5.2019; "יו"ר הכנסת בחומש: 'הגיע הזמן לחזור ולהתיישב כאן'", כיפה, 16.9.2019.

כך למשל, ביולי 2007 "כ-1,500 הגיעו לחורבות היישוב המפונה חומש".²¹ נזאר אבו עודה, חקלאי בן 53 מבורקה, סיפר ליש דין ימים ספורים אחר כך:

ביום ראשון 22.7.2007, בשעות הבוקר, שש, שש וחצי, ראינו קהל גדול, כ-400 מתנחלים שעולים מכביש ג'נין-שכם לכיוון ההתנחלות חומש. הם עברו בין עצי הזית של אנשי הכפר, הרסו דיר עיזים של שכן שלי, שבתוכו היו שמונה עיזים ולקחו איתם את העיזים.

הם רגמו באבנים את הבית של הבן שלי שנמצא בשכנות לביתי. שכן שראה אותם צעק עליהם: "מה אתם עושים?", בתגובה הם רגמו באבנים גם את ביתו של השכן ושברו ארבעה חלונות ודוד שמש. גם בביתי נפגע דוד השמש.

אחרי כן הם החלו לעקור עצים ושיתלים בחלקות שלי. הם עקרו והשחיתו את הזיתים ואת הירקות, כ-1,500 שתילים של עגבניות, במיה וכרוב, וגם הרסו צנרת של טפספות.

היה בלגן גדול, צעקות, המולה וקללות "מוות לערבים". לא העזתי לצאת מהבית ולהתקרב או להתעמת עם התוקפים. נגרם לי נזק של כ-40,000 ש"ח.

[ב-28.7.2008 המשטרה הודיעה כי סגרה את תיק החקירה בעילה "עבריון לא נודע"]

אירועי העלייה ההמוניים של ישראלים להתנחלות המפונה פוגעים ביכולתם של החקלאים הפלסטינים ובעלי הקרקעות להגיע לאדמותיהם. בשנת 2014 יש דין פנה שלוש פעמים לפרקליטות המדינה, ליועץ המשפטי של הצבא בגדה המערבית ולמשטרת ישראל בדרישה להעמיד לדין את המשתתפים או לכל הפחות את מארגני האירועים ולפעול כדי למנוע קיומם של מפגשים דומים בעתיד. על אף הפניות לרשויות האכיפה, העלייה ההמונית של ישראלים לחומש נמשכה, לעיתים בחסות אבטחה צבאית.

בשנת 2015 עתרו ראש מועצת הכפר בורקה ויש דין לבג"ץ בדרישה שהצבא והמשטרה ימנעו את האירוע שתוכנן לרגל ציון 40 שנה להקמת גוש אמונים על אדמות פרטיות של תושבי בורקה.²² בעקבות העתירה הודיעה המדינה לבית המשפט כי הכניסה לשטח אכן מהווה הסגת גבול והפרה של צו צבאי ולכן הצבא והמשטרה יפעלו למניעת המפגש המתוכנן. עוד נכתב כי המשטרה פתחה תיק חקירה לשם איתור האחראים לאירוע וזימונם לחקירה.²³

בסופו של דבר, בזכות הפנייה לבית המשפט האירוע המדובר לא התקיים והעתירה נמחקה. אולם, בחמש השנים שחלפו מאז התקיימו מפגשים המוניים רבים דומים על אדמות בורקה - כינוסים, צעדות וחגיגות פומביות שנערכו בניגוד לחוק בנוכחות אישי ציבור בכירים ופורסמו בכל אמצעי התקשורת.

כך לדוגמה, ביום שישי ה-5.4.2019, מאות ישראלים הגיעו לחומש לתמוך בתלמידי "ישיבת חומש המתחדשת" ולקרוא לביטול חוק ההתנתקות, תוך שהם פולשים לאדמה פלסטינית פרטית ומפירים

21 רותי אברהם, "חוזרים לחורבות חומש ונתקלים ב'סירוב אפור'", **News1 מחלקה ראשונה**, 22.7.2007.

22 בג"ץ 2417/15, **ראש מועצת הכפר בורקה ואח' נ' מפקד כוחות הצבא בגדה המערבית ואח'**, עתירה דחופה לצו על תנאי, 5.4.2015 (להלן: **בג"ץ 2417/15**).

23 **בג"ץ 2417/15**, תשובה מקדמית מטעם המשיב, 6.4.2015.

את הצווים האוסרים על כניסה של ישראלים למקום.²⁴ לא רק שהרשויות הישראליות לא מנעו את הפרת החוק ההמונית, אלא שעל פי המארגנים, הצעדה נערכה "באישור הצבא".

הזמנה לאירוע מיום 5.4.2019²⁵

במאי 2019, בזמן שעתירה בעניין מתנהלת בבית המשפט העליון (ראו עמ' 26-27), ביקרו בשטח ההתנחלות המפונה **יור הכנסת יולי אדלשטיין** (כיום שר הבריאות), **ח"כ אמיר אוחנה** (לימים שר המשפטים וכיום השר לביטחון פנים), **ראש המועצה האזורית שומרון יוסי דגן** ועשרה חברי כנסת נוספים.²⁶ יש דין פנה ליועץ המשפטי של הצבא בגדה המערבית, לברר האם הצבא אישר את האירוע שנערך על אדמות פרטיות של תושבי הכפר בורקה. תשובת הצבא הבהירה כי "לא ניתן אישור כניסה לשטח" וכי "בעת הסיוור אובטח השטח על ידי כוחות צה"ל".²⁷

ריבוי האירועים הלא-חוקיים כחלק מקמפיין ציבורי מאורגן והשתתפותם של אישי ציבור בכירים הממונים מהקופה הציבורית ומפירים בגלוי את החוק, שולחת למתנחלים את המסר ששהייתם הבלתי חוקית על אדמות בורקה היא לגיטימית, ודוחפת אותם להמשיך בפעילות העבריינית שלהם.

במקביל, מערכת אכיפת החוק הישראלית לא נוקפת אצבע על מנת למנוע אירועים בלתי חוקיים אלה, וככל הידוע ליש דין גם האמירה לפיה המשטרה תחקור את האחראים לאירוע זה או אחר מעולם לא התממשה בצעדים מעשיים.

כך, ישראל, נבחרה הציבור שלה ורשויות האכיפה נותנים יד להמשך הפרות החוק, ומדרבנים את המתנחלים הנמצאים בשטח ההתנחלות המפונה חומש להרחיב את היקף האלימות ואת הפגיעה הקשה בזכויותיהם של הפלסטינים.

²⁴ "מאות צעדו לחומש: 'בחרים בארץ ישראל'", **הקול היהודי**, 6.4.2019.

²⁵ ההזמנה פורסמה באפריל 2019 בין השאר בעמודי הפייסבוק "חוזרים לגוש קטיף", "מטה צפון השומרון" ו"נצ"ח נשמה, ציונות, חזון", וכן באתר האינטרנט "הקול היהודי".

²⁶ כרמל דגור וזאב קם, "אדלשטיין בהתנחלות חומש: עלינו לבטל את חוק ההתנתקות ולהתיישב כאן", **כאן**, 16.5.2019.

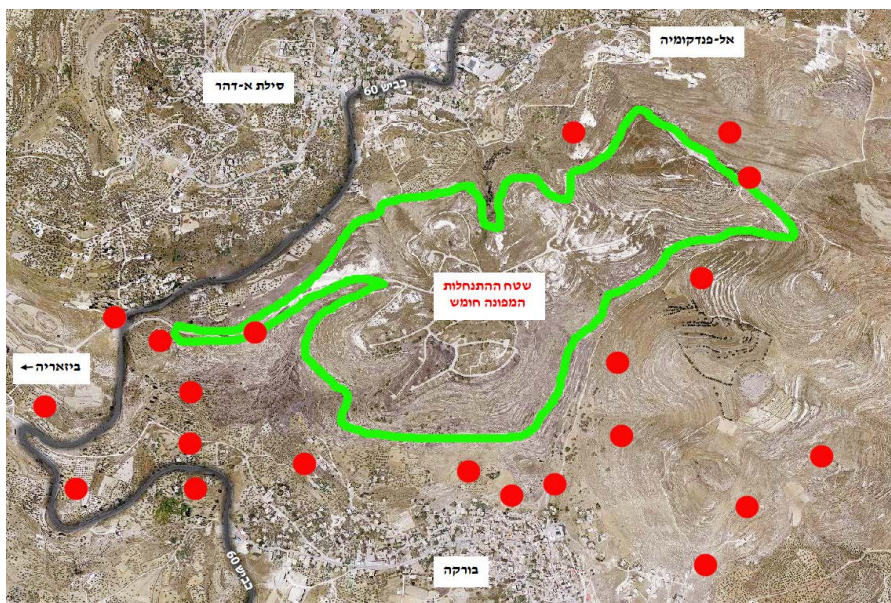
²⁷ מיש דין ללשכת היועץ המשפטי של הצבא בגדה המערבית, "סיוור ח"כים באדמות הכפר בורקה עליהן שכנה ההתנחלות 'חומש'", 16.5.2019; מלשכת היועץ המשפטי של הצבא בגדה המערבית ליש דין, "פניותיך בעניין סיוור חברי כנסת באדמות הכפר בורקה, בהן שכן היישוב המפונה חומש", 24.7.2019.

חומש כמוקד מתמשך לאלימות מתנחלים

באלימות שלהם, הם הצליחו לגרום להרבה חקלאים לוותר על ההגעה לאדמות. זה בדיוק מה שהם רוצים, הם רוצים לקחת לנו האדמות. הפכו את החיים שלנו לסיוט. אנחנו מפחדים להגיע לאדמות. רוב החקלאים הפלסטינים באזור לא מעזים להתקרב לשם. זה הפך להיות סכנת חיים. (עלי זועבי, בן 55, נשוי ואב לשישה, אל-פנדקומיה)²⁸

בין ינואר 2017 למרץ 2020 יש דין תיעד 21 פעולות אלימות שיצאו משטח ההתנחלות המפונה חומש נגד פלסטינים באדמות ובכפרים הסמוכים. אלימות המתנחלים כללה בין היתר: תקיפות פיסיקות, לעיתים במקלות ובאבנים; ידויי אבנים על אנשים, מכוניות ובתים; ירי בכפרים ובחצרות הבתים; עקירה והצתה של עיבודים חקלאיים והשחתה של עצים; גניבה של ציוד, חבלה במבנים וריסוס כתובות נאצה ("תג מחיר"); גניבת צאן וחיות משק ופגיעה בבעלי חיים (יש לציין כי מדובר רק באירועים שיש דין תיעד ולא בכלל אירועי אלימות מתנחלים באזור).

מיקום המקרים על המפה מראה שמרביתם המוחלט של אירועי האלימות התרחש מחוץ לשטח ההתנחלות המפונה - באדמות חקלאיות, בכבישים ואף בבתי מגורים. האלימות, ההתנכלויות וההפחדה היוצאות מחומש, מיועדות להטיל אימה על הפלסטינים, להשתלט על אדמותיהם ולהרחיב בכוח הזרוע את אזור השליטה של המתנחלים.

● אלימות מתנחלים כלפי פלסטינים שיש דין תיעד, ינואר 2017 – מרץ 2020
 ■ גבול צו התייחום

28 אלא אם צוין אחרת, כל הציטוטים המובאים במסמך זה נערכו מתוך ראיונות שקיימו תחקירי ומתדבי יש דין עם התושבים הפלסטינים בשנים 2018-2020.

בעלי האדמות והחקלאים הפלסטינים, חוששים להגיע לאדמות שלהם שבשטח ההתנחלות המפונה או בסמוך לה, בידיעה כי כל מי שמתקרב לאדמותיו עלול להיות מותקף. בנוסף, רבים מהעצים ומהגידולים החקלאיים שכן נשתלו באזור נכרתים, נעקרים או מוצתים על ידי מתנחלים. כתוצאה מכך, חלק מהחקלאים מעדיפים לא להגיע ולעבד את האדמה באזור הקרוב לשטח בו הייתה חומש, על אף ששם נמצאות אדמותיהם הפרטיות, ונאלצים לספוג את ההשלכות הכלכליות ואת הפגיעה הקשה בפרנסתם.

מופיד אבו חוסיין, בן 72, נשוי ואב לשמונה, בורקה

בדצמבר 2018, 'צאתי מהבית בשמונה בבוקר עם הצאן. הייתי לבד באזור מרעה חשוף, ללא עצים. אני היחיד שרועה שם. בערך בשעה עשר ראיתי קבוצה של מספר מתנחלים 'יורדים מכיוון חומש. ניסיתי לברוח עם הצאן אבל לא הצלחתי.

שלושה הגיעו אליי והשארו נשאר על הגבעה במרחק של כ-15 מטר ממני. השלושה הגיעו עם מקלות. פניהם היו גלויים. לאחד היו פיאות, אני לא זוכר אם חבשו כיפות. הם היו צעירים כבני 25. הם אמרו: "לך מפה", ואלה שבקבוצה הרחוקה צעקו: "תנו לו מכות".

תמיד כשאני רועה את הצאן אני מחזיק מקל. אלה שלמעלה צעקו: "זרוק את המקל". לא זרקתי, אחרת הייתי מת. הם ניסו להכות אותי במקלות אבל הגנתי על עצמי במקל שלי. הם התרחקו ממני. רציתי לברוח, ברחתי כעשרים מטר ואז הרגשתי מכה בראש, נפלתי קדימה על פניי ואיבדתי את ההכרה.

פינו אותי ברכב פרטי לבית חולים רפידה בשכם. הכניסו אותי למיון ולחדר ניתוח. היה לי שבר בגולגולת.

[בינואר 2019, פחות משלושה שבועות לאחר התקיפה, המשטרה סגרה את תיק החקירה בעילה "עבריון לא נודע"]

באסם דר'לס, נשוי ואב לחמישה, בן 49, בורקה

ביום חמישי, 15.8.2019, הייתי בחופשת חג הקורבן בביקור משפחתי בשכם. בסביבות שתיים בצהריים התקשר אליי שכן שלי וסיפר שמתנחלים ירדו לשטח שלי והציתו את כולו. נשרפו גם כל עצי הברוש שנטעו בתקופה הירדנית בשטח ששייך למועצה. נשרף גם כל השטח מסביב, 50-100 דונם, מזרחית מהשטח שלי. העצים [שקד ומשמש] שנטעתי לפני 15 שנה, נתנו פרי במשך עשר שנים ואז המתנחלים התחילו לפגוע בהם. אני מתכוון לחזור ולנטוע מחדש את כל השטח. אין לי שטח אחר.

[לא הוגשה תלונה במשטרה]

חסין אל-קאדי, בן 70, סילת א-דהר

אני תושב סילת א-דהר. יש לנו אדמות חקלאיות מסביב למה שנקרא חומש. מזה שנים רבות אנחנו נמנעים מלהגיע לאדמות בגלל מתנחלים ששולטים באזור. הרבה חקלאים מהכפר בורקה השכן וגם מהכפר שלנו הותקפו קשות על ידי מתנחלים אלימים שנמצאים בחומש.

[מרץ 2020] בסביבות 12 בצהריים, אני ואחי יצאנו ברכב שלי מהכפר שלנו לכיוון האדמות. לצערי, המתנחלים כנראה ראו אותנו מרחוק וארבו לנו. כשהגענו וירדנו מהאוטו, כ-18 מתנחלים עם אלות ואבנים יצאו מבין העצים. אנחנו ראינו אותם מתקרבים, עזבנו את האוטו וברחנו לכפר בורקה. אחי הספיק לחטוף אבן ביד אבל המשכנו לברוח. העפתי מבט וראיתי שהמתנחלים שוברים את שמשות הרכב.

[יום לאחר האירוע(!) המשטרה סגרה את תיק החקירה, לא נמסרה עילת הסגירה]

מוהנד יאסין, בן 46, בורקה

בבעלותי אדמות חקלאיות מצפון-מזרח לכפר. לפני כמה חודשים התחלתי לבנות בית באותו אזור.

[מרץ 2020] בסביבות הצהריים, בזמן שהייתי יחד עם פועלים באתר הבנייה של הבית שלי, ירדו מכיוון חומש בערך 15 מתנחלים, חלקם חמושים, והיה איתם רב.

הם התחילו לזרוק אבנים. אני והפועלים ברחנו לכיוון הכפר. עמדתי במקום רחוק שממנו יכולתי לראות את המתרחש. ראיתי שהמתנחלים נכנסו לאתר הבנייה, חתכו את גדר התיל שמסביבו והתחילו להרוס את גדר הבטון.

מתנחלים, ככל הנראה רב מ"שיבת חומש המתחדשת" ותלמידיו, כפי שצולמו לאחר האירוע על אדמות בורקה (חומש) בסמוך לחיילים, מרץ 2020 (צילום: Sadam Ragheb Salah)

התקשרתי למת"ק הפלסטיני וסיפרתי להם מה קרה. המת"ק הפלסטיני העביר את הדיווח למת"ק הישראלי, שם אמרו שיבדקו את העניין. לאחר כמה דקות ראיתי ממקום התצפית שלי חיילים שהגיעו מכיוון חומש, עמדו על יד המתנחלים, דיברו איתם ולא עשו להם כלום.

בנוסף להריסת גדר התיל והבטון, הם פגעו בצידוד הבנייה וחילבו במיכל המים. אומדן הנזק הוא אלפי שקלים.

[נכון לסוף יולי 2020, התלונה נחקרת במשטרה]

עלי זועבי, בן 55, נשוי ואב לשישה, אל-פנדקומיה

יש לי אדמות חקלאיות ליד הכפר בורקה. האדמות סמוכות להתנחלות חומש. זה שנים רבות שאנחנו סובלים מאלימות מתמשכת מצד מתנחלי חומש. לי אישית יש חוויות קשות מהם. תקפו אותי הרבה פעמים. גירשו אותי בכוח מהאדמות ואיימו עליי. בימים האחרונים חלה החמרה במצב. כמעט יום יום יורדים מתנחלים לאדמות, תוקפים את החקלאים ומגרשים אותם בכוח.

בסוף חודש מרץ 2020, בסביבות השעה 16:00, בזמן שהייתי באדמות שלי, התנפלו עליי שישה מתנחלים שהגיעו מכיוון חומש. כמה מהם היו חמושים והאחרים מצוידים באלות. הם בעטו בי בכל חלקי גופי. נפלתי על האדמה. הם המשיכו לבעוט בי. צעקתי מרוב כאב. כנראה שהיו חקלאים פלסטינים בקרבת מקום ששמעו אותי. המתנחלים שמעו את קריאות החקלאים מרחוק ואז עזבו אותי מדמם וחזרו לכיוון חומש.

נשארתי בבית חולים יומיים. היום אני בבית, שבור וסובל מכאבים נוראים. עדיין לא מעכל את מה שקרה לי. אני במצב נפשי קשה מאוד. לא מפסיק לחשוב על זה. פשוט ראיתי את המוות בעיניים שלי. אני מצד אחד חקלאי ומתפרנס מחקלאות ואין לי פרנסה אחרת, מצד שני אני מרגיש סכנת חיים כל פעם שאני באזור.

[נכון לסוף יולי 2020, התלונה נחקרת במשטרה]

אלימות המתנחלים הנמצאים בשטח ההתנחלות המפונה חומש אינה פוסחת גם על אנשי כוחות הביטחון הישראליים. כך למשל בדיווח של המינהל האזרחי מה-10.3.2019 על פעולת הריסה של בנייה בלתי חוקית של מתנחלים בחומש, שאובטחה על ידי "גדוד שלם של מג"ב ושני צוותי יס"מ" נכתב כך:

במהלך הפעילות היו מספר ניסיונות של מתיישבים [מתנחלים] אלימים להיכנס למתחם העבודה, חלקם נבלמו על ידי הכוחות. מתיישב [מתנחל] שהצליח להסתנן לשטח, זרק נינג'ות (דוקרנים) על הדרך בה הכלים יצאו וגרם נזק לרכב היס"מ ועיכוב גדול ביציאת הכוחות. בהמשך הדרך ל[התנחלות] שבי שומרון על הכביש הראשי (כביש 60) היו מספר חסמי צמיגים, חלקם חסמי צמיגים בוערים ומספר מחסומי סלעים גדולים ועמודי תאורה שהונחו לרוחב הכביש. מספר רכבים פלסטינים שחלפו על הכביש נפגעו כתוצאה מהמפגש עם מחסומי הסלעים.

חשוב לציין כי הפעילות נדחתה בשבוע כיוון שבפעם הקודמת שתיכננו לעלות הפעילות הודלפה ועל הגבעה חיכו לנו עשרות מתיישבים [מתנחלים] אלימים ועל פי המידע שהגיע אלינו גם חמושים.²⁹

על אף אלימות המתנחלים שמופנית גם כלפיהם, חיילי הצבא מסייעים למתנחלים העבריינים. החקלאים הפלסטינים, שלמרות כל הקשיים מבקשים לממש את זכותם לקניין וממשיכים לנסות ולעבד את הקרקע הפרטית שלהם באדמות שמסביב לשטח בו הייתה ההתנחלות חומש, נתקלים בנוסף למתנחלים אלימים גם בצבא הישראלי. החיילים, במקום להגן על החקלאים המותקפים, מונעים את גישת הפלסטינים לאדמותיהם ועומדים לצד המתנחלים כשאלו מנסים לגרש את החקלאים מאדמותיהם.

סארק אבו דואק, בן 42, נשוי ואב לארבעה, סילת א-דהר

יש לי חלקת אדמה בת דונם וחצי למרגלות חומש. לפני שבעה חודשים [מרץ 2019] בנינו גדר מסביב לחלקה. בזמן העבודה הגיעו שלושה מתנחלים וזרקו עלינו אבנים, כשלידם עמד ג'יפ צבאי שצפה מהצד ולא התערב.

עלי זועבי, בן 55, חקלאי, אל-פנדקומיה

לפני כמה ימים [מרץ 2020], מתנחלים תקפו אותי פיזית וגנבו לי את הסוס. המתנחלים בחומש מסוכנים מאוד ולא עושים חשבון לאף אחד. הם לא מפחדים מהצבא ולא מכבדים החלטות בית משפט. יותר מזה, החיילים מגבים אותם בחלק גדול מההתקפות שלהם נגדנו.

המשטרה אינה אוכפת את החוק נגד מתנחלים ישראלים שפוגעים בפלסטינים

מתוך 21 האירועים שיש דין תיעד בין ינואר 2017 למרץ 2020, בהם מתנחלים ישראלים שיצאו מחומש פגעו בפלסטינים וברכושם, הוגשו שמונה תלונות למשטרה. נכון לסוף יולי 2020, ארבעה תיקים עדיין תחת חקירה ואילו כל ארבע התלונות שהטיפול בהן תם, הסתיימו בכישלון המשטרה למצוא את העברין והיא סגרה את התיקים בעילה "עברין לא נודע".

אמנם אין מדובר במדגם מייצג ממנו ניתן לגזור על יעילות האכיפה המשטרתית. עם זאת, המעקב רב השנים של יש דין אחר הטיפול של רשויות אכיפת החוק הישראליות בתלונות של פלסטינים שנפגעו מעבירות אידיאולוגיות של ישראלים בשטחים הכבושים, מציג תמונה דומה. על פי הנתונים, משטרת ישראל כשלה בחקירתם של 82% מתיקי החקירה שנפתחו בשנים 2005-2019, ורק 4% מסך כל התיקים שנחקרו בשנים 2017-2019 הובילו להגשת כתב אישום.³⁰

29 **בג"ץ 2821/19**, תגובה מקדמית לעתירה מטעם המשיבים, נספח 5, 15.8.2019.
 30 **יש דין**, [אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית](#), דף נתונים, דצמבר 2019.

הנתונים השנתיים של יש דין מלמדים שרשויות אכיפת החוק הישראלים מועלות בחובתן להגן על פלסטינים מפני פגיעות של ישראלים בגדה המערבית, ומותירות אותם חסרי הגנה לנוכח תקיפות ומעשי התנכלות של מתנחלים וישראלים אחרים.

מתנחלים חמושים על אדמות בורקה (חומש), מרץ 2020 (צילום: Saddam Ragheb Salah)

עם שיעורי כישלון בחקירה כה משמעותיים, לא מפתיע כי ב-13 מתוך 21 האירועים שתועדו, נפגעי העבירה הפלסטינים בחרו שלא להגיש תלונה למשטרה הישראלית, האמונה על אכיפת החוק על מתנחלים בשטחים הכבושים. הפלסטינים ציינו כי אינם מעוניינים לפנות למשטרה ממגוון סיבות, אשר משקפות את חוסר האמון שלהם ברשויות הישראליות. חמור מכך, חלקם חוששים שהגשת תלונה תוביל לפגיעה נוספת דווקא בהם מצד מתנחלים, משטרה, צבא או שב"כ.

"לא התלוננתי ואיני מתכוון להתלונן, כי אין בזה כל טעם"; "הגשתי הרבה תלונות ושום דבר לא קרה"; "לא רוצה לפנות למשטרה הישראלית בגלל פחד מהצבא"; "אני לא מעוניין להגיש תלונה, חושש, יש לי עבודה"; "איני מעוניין להסתבך עם המשטרה, הספיק לי מה שעברתי בעבר"; "אני מפחד מנקמה בי ובמשפחה, מעדיף לשתוק. יש לי משפחה גדולה לדאוג לה ולפרנס אותה ואני גם מפחד להיות מנוע שב"כ בגלל התלונה"; "אני לא רוצה להתלונן כדי שלא יעצרו גם אותנו ושלא יעשו בעיות לבן שלי בכלא".

כאמור, המשפט הבינלאומי קובע כי ישראל היא האחראית על אכיפת החוק בגדה המערבית, וברור כי למערכות אכיפת החוק הישראליות יש את הכלים והיכולות להתמודד עם אלימות מתנחלים. היעדר האכיפה השיטתית מצביע על כך שהרשויות הישראליות בוחרות שלא למגר את הפעולות העברייניות, ובכך לא רק שמועלות בחובה המשפטית שלהן אלא אף נותנות אור ירוק להמשך האלימות הממשלת.

גִּזְרָה חֲדָשָׁה: צו תִּיחֹם

החל מספטמבר 2013, עת ישראל הסירה את המניעה להגעתם של פלסטינים לאדמותיהם עליהן שכנה ההתנחלות חומש, המצב החוקי ששרר בשטח הטיל איסור כניסה לאזור רק על ישראלים מתוקף הצו בדבר יישום תוכנית ההתנתקות. ואולם, כאמור, במקום המשיכה להיות נוכחות קבועה של מתנחלים וניסיונותיהם של תושבי בורקה להגיע לאדמות שלהם, נתקלו בגילויי אלימות מצד ישראלים ששהו בשטח שלא כדין.

אסור-מותר, מותר-אסור

במאי 2017, יש דין פנה ללשכת היועץ המשפטי של הצבא בגדה המערבית בבקשה לתאם לבעלי האדמות מהכפר בורקה סיור בשטח שלהם. הסיור שהיה אמור לכלול את בעלי האדמות, אנשי מקצוע חקלאיים וגורמים מטעם הצבא, נועד לבחון דרכים שיאפשרו לחקלאים לחזור לעבד את האדמות הפרטיות שבבעלותם ולשקמן לאחר שנים של היעדרות כפויה.

קצרה היריעה מלתאר את הטיפול השעוררתי והמקומם של לשכת היועץ המשפטי של הצבא בגדה המערבית בבקשה לתיאום הביקור. עשרות מכתבים ופניות טלפוניות של יש דין נתקלו באי מענה, דלתות חסומות, טיעונים מופרכים והערמת קשיים, במה שנדמה כהתנהלות מכוונת המבקשת להמשיך את התמיכה במתנחלים אלימים ואת הפגיעה בזכויות הפלסטינים. בסופו של דבר לקח לצבא שנה וחצי(!) על מנת לתאם ביקור לבעלי אדמות פלסטינים על אדמתם שלהם.³¹

גרוע מכך, במהלך הניסיונות הסיזיפיים להניע את הצבא לאפשר את ביקור בעלי האדמות, במאי 2018 התברר ליש דין כי כבר באוקטובר 2017, המפקד הצבאי הוציא **צו תיחום**, מתוקף הצו בדבר מבנים בלתי מורשים, האוסר על כניסתו של כל אדם - פלסטיני או ישראלי - לשטח ההתנחלות המפונה חומש.³² ההסבר שניתן להוצאת הצו הוא הצורך בפינוי של בנייה בלתי חוקית של מתנחלים ישראלים הקיימת בשטח. דבר הוצאתו של הצו לא הובא כלל לידיעת בעלי האדמות ונודע ליש דין בדרך אגב, ואולם, השורה התחתונה הייתה **שישראל שוב מונעת מבעלי האדמות להיכנס לשטח הפרטי שלהם**.

באופן אבסורדי, במהלך החודשים הארוכים בהם ניסו בעלי האדמות הפלסטינים לתאם ביקור באדמתם שלהם, המשיכו מסיגי הגבול הישראלים להיות בשטח בניגוד לצו התיחום ולחוק ההתנתקות תוך שהם נעזרים במבנים בלתי חוקיים שהקימו שם. ביוני 2018 אף ביקרו ב"ישיבת חומש המתחדשת" **השר אורי אריאל וראש המועצה האזורית שומרון יוסי דגן**.³³ כמעט מיותר לציין שהפרות החוק הפומביות לא זכו להתייחסות מטעם גורמי האכיפה, שלא עשו דבר על מנת למנוע את הסגת הגבול והפרת הצווים או להעמיד לדין את מפירי החוק.

ב-9.12.2018, למעלה משנה וחצי לאחר שהוגשה הבקשה, זכו בעלי האדמות הפלסטינים להגיע לביקור מתואם באדמתם. עם זאת, גם במהלך הביקור המיוחל, הוכשלו מטרות רבות שלו, שכן הצבא אישר את כניסת הפלסטינים ועורכי דינם בלבד ומנע כניסת אנשי מקצוע ישראלים נוספים.

31 להשתלשלות העניינים המלאה, ראו בג"ץ 2821/19, **עתירה לצו על תנאי**, 18.4.2019, סעיפים 81-136.

32 הצו בדבר מבנים בלתי מורשים (יהודה ושומרון) (מס' 1539).

33 עדו בן פורת, "אריאל בחומש: מחכים לביטול ההתנתקות", **ערוץ 7**, 6.6.2018.

במהלך הסיור התברר כי ב-14 החודשים שחלפו מאז הוצאת צו התיחום, הבינו הבלתי חוקי שבנו המתנחלים לא פונה, כלומר המטרה לכאורה שלשמה הוצא צו התיחום לא מומשה. המדיניות המתמשכת של ישראל, שלא לאפשר לבעלי האדמות מבורקה להגיע לקרקע שלהם, דווקא כן מומשה.

מראית עין של אכיפה

כאמור, רשויות האכיפה של ישראל אינן מונעות אלימות של מתנחלים כלפי פלסטינים וכשלות - או אינן מעוניינות - לאכוף את החוק ולהעמיד לדין את העבריינים (ראו עמ' 21-22). בדומה לכך, הרשויות הישראליות מועלות בחובותיהן גם בכל הנוגע לשהייה בלתי חוקית של מתנחלים בשטח ההתנחלות המפונה חומש בניגוד לצו אלוף ולחוק ההתנתקות, ולבנייה בלתי חוקית על שטח פלסטיני פרטי.

מסמכים שהציגה המדינה לבית המשפט חושפים כיצד חיילי הצבא - שהם הכוח העיקרי של ישראל בשטחים הכבושים ואמונים בין השאר על הסדר הציבורי - שבסמכותם ובחובתם לעכב ולעצור ישראלים החשודים בביצוע עבירה פלילית עד הגעת המשטרה, אינם מבצעים את מלאכתם, אם בהתנהלות לא מקצועית ואם בכוונת מכוון.

לדוגמה, ב-14.3.2015 נתפסו עשרה מתנחלים בשטח ההתנחלות המפונה חומש, הכח "השאר" את המתיישבים [מתנחלים] ללא השגחה והם ברחו"; ב-30.4.2015 "זוהו רכב ישראלי יוצא מחומש [...] הרכב שוחרר בהחלטת מ"פ ללא יידוע החטיבה"; ב-24.6.2015 "דיווח על 12 מתיישבים [מתנחלים] בחומש, בני 20 לערך. אחד המתיישבים [מתנחלים] זוהה עם חפץ החשוד כנשק, והחביא אותו כשהבחין בכוח. ספארון של הגדוד חסם את היציאה מחומש אך הכוחות איבדו קשר עין עם המתיישבים [מתנחלים]; ב-11.2.2016 כוח צבאי זיהה עשרה מתנחלים בחומש ו"הרחיק אותם ללא לקיחת פרטים"; ב-28.2.2017 "דיווח מהמת"ק על מתיישבים [מתנחלים] שביצעו זריקת אבנים לעבר פלסטיני בחומש. כוח הגיע למקום ולאחר הגעתם התברר כי במקום הקימו ביתן ובו כ-10 מתיישבים [מתנחלים] שלמדו תורה. בהנחיית סמח"ט, ולאחר שניידת לא הגיעה לנקודה, הכח צילם את הנ"ל ועזב את המקום"; ב-12.9.2017 "כוח עלה לחומש וזיהה 15 מתיישבים [מתנחלים] ו-3 רכבים. הכח חזר למוצב ושם לאחר חצי שעה כדי לצלם, אולם המתיישבים [מתנחלים] לא נכחו" (המסמך המלא מצורף כנספח, ראו עמ' 34-37).

ההתנהלות החובבנית בלשון המעטה או מדיניות אי האכיפה, מתקיימת גם בכל הקשור לבנייה בלתי חוקית על אדמות בורקה. ביום 10.3.2019 כוחות של המינהל האזרחי ומשטרת ישראל פינו מספר מבנים בלתי חוקיים שבנו מתנחלים על שטח בבעלות פרטית של פלסטינים וששימשו את תלמידי "ישיבת חומש המתחדשת". הפינוי נערך תחת אלימות קשה של מתנחלים כלפי כוחות הביטחון (ראו הרחבה בעמ' 20-21).

פחות מחודש לאחר פעולת האכיפה של המינהל האזרחי, שוב התברר שמדובר בפעולת סרק המיועדת למראית עין בלבד. באתר "הקול היהודי", שדיווח על צעדה המונית של מתנחלים לשטח ההתנחלות המפונה חומש (ראו הרחבה בעמ' 15-16), צוין כי פינוי המבנים הבלתי חוקיים על ידי

כוחות הביטחון "לא פגע בהמשך האחיזה בחומש והישיבה המשיכה לפעול במקום תוך קבלת תמיכה רחבה מהציבור במסגרת קמפיין התרמה שהעלתה לרשת".³⁵

עמותת "מדרשת מעמקים", שעוסקת בחינוך יהודי-דתי לבנות, פתחה באתר האינטרנט "fund me - מבית ישראל תורמת" קמפיין מימון המונים תחת הכותרת "למרות ההרס - ממשיכים את האחיזה בחומש". מטרתה המוצהרת של העמותה, הממומנת בין השאר מתקציב משרד החינוך,³⁶ הייתה לגייס תרומות עבור רכישת מבנה נייד, לצורך הצבתו באותו השטח שממנו פונו המבנים הבלתי חוקיים יממה קודם לכן. הקמפיין גייס למעלה מ-97 אלף ש"ח.³⁷

ב-4.6.2019 יש דין פנה למשטרת ישראל בדרישה לפתוח בחקירה נגד מדרשת מעמקים. הארגון טען כי מדרשת מעמקים, קוראת לציבור לתרום כסף כדי לאפשר לתלמידי "ישיבת חומש המתחדשת" להמשיך לפלוש ולשהות באופן בלתי חוקי בשטח פלסטיני פרטי, תוך הפרת צו אלוף, ולהקים בו מבנים לא חוקיים. התלונה ביקשה לחקור את הגורמים הרלוונטיים במדרשת מעמקים בין השאר בגין סיוע לביצוע עבירה של הסגת גבול וקשירת קשר להשגת מטרה אסורה והכשלת ביצועו של דין.³⁸

ב-4.11.2019 המשטרה סגרה את תיק החקירה מבלי שניתנה עילה לסגירתו.

לאחר עיון בתיק החקירה, התברר ליש דין כי המשטרה סגרה את התלונה מבלי לחקור אותה. החקירה הועברה מתחנת מרחב שומרון לתחנת בנימין, מתחנת בנימין לתחנת מודיעין עילית, ולאחר טיפול קפקאי במהלכו הצליחה משטרת ישראל לאבד את התלונה לא פחות משלוש פעמים, המשטרה סגרה את התיק מבלי שבוצעה בו אף לא פעולת חקירה אחת(!).

ב-16.1.2020 יש דין הגיש ערר לפרקליטות המדינה בדרישה לפתוח מחדש את תיק החקירה נגד מדרשת מעמקים שנסגר ללא ביצוע פעולות חקירה, על מנת לבדוק את החשד לביצוע העבירות. ב-14.6.2020 פרקליטות המדינה דחתה את הערר וקבעה כי "בנסיבות העניין אין הצדקה לקיומו של הליך פלילי".³⁹

המסמכים שהגישה המדינה לבית המשפט משרטטים את המשך ההתנהלות המגוונת של רשויות החוק מול המתנחלים. כך למשל, על פי הפרקליטות ב-2.7.2019, ורק לאחר פנייה נוספת של יש דין, "התגלה" בתחום ההתנחלות המפונה חומש בינוי לא חוקי של מתנחלים, בינוי שפונה על ידי המשטרה ב-16.7.2019. פחות משבועיים אחר כך התקבל דיווח נוסף על בנייה בלתי חוקית במקום, ואכן שוב "התגלה" במהלך סיור בשטח כי מתנחלים שבו והקימו לא פחות מ-14 רכיבי בינוי בצו

³⁵ "מאות צעדו לחומש: 'בוחרים בארץ ישראל'", **הקול היהודי**, 6.4.2019.

³⁶ יותם ברגר, "משרד החינוך העברי מיליוני שקלים לעמותה הממומנת מאחד לא חוקי בצפון הגדה", **הארץ**, 20.3.2019.

³⁷ באתר charidy, התקיים בשנת 2018 קמפיין נוסף לגיוס כספים במימון המונים תחת הכותרת "יש תוכנית חומש". בדברי ההסבר לקמפיין, שנועד לתמוך ב"ישיבת חומש המתחדשת", צוין כי "מידי יום עולים בחורי הישיבה והאברכים ללמוד בחומש". הפרת החוק הפומבית של חברי הישיבה זכתה לתרומות בסך 1,318,370 ש"ח.

³⁸ במקביל נעשתה פנייה גם לרשם העמותות, בדרישה שיטיל על מדרשת מעמקים סנקציות בהתאם לסמכותו. הפנייה נחתה עד לסיום הטיפול המשטרי בנושא.

³⁹ ממשרד המשפטים ליש דין, "החלטה בתיק ערר בעניין העורר ארגון 'יש דין'", 14.6.2020.

התיחום" (ראו צילום אוויר בעמ' 11). ב-15.8.2019, כך על פי המדינה, "כל רכיבי הבינוי במתחם נהרסו או נתפסו".⁴⁰

ברור כי משחקי החתול והעכבר בין מתנחלים עבריינים לבין רשויות האכיפה מתאפשרים רק בשל מדיניותה של ישראל לא לאכוף את החוק, לא למנוע ממתנחלים ישראלים להגיע לשטח הפלסטיני הפרטי ולא להעמיד לדין את העבריינים על מנת ליצור הרתעה.

צו התיחום שהוציא הצבא כדי להתמודד כביכול עם פלישה ובנייה בלתי חוקית של מתנחלים ישראלים על קרקע פרטית של תושבי בורקה, פעל - בשל התנהלות רשויות האכיפה הישראליות - דווקא נגד בעלי האדמות הפלסטינים שלא יכלו להגיע לאדמותיהם, בעוד מתנחלים ואישי ציבור ישראלים המשיכו לפקוד, לשהות ולבנות בניגוד לחוק על האדמה הפלסטינית הפרטית מבלי שיינקטו צעדי אכיפה או ענישה אפקטיביים כלפיהם.

העתירה השלישית

ב-18.4.2019 בעלי האדמות מבורקה עתרו לבג"ץ, בסיוע יש דין, בדרישה שתתאפשר להם גישה חופשית לאדמותיהם.⁴¹ העתירה הוגשה חמש וחצי שנים לאחר שישראל ביטלה את צו התפיסה הצבאי והכריזה שתושבי בורקה יכולים להגיע לאדמות הפרטיות שלהם, ושנה וחצי מאז שהצבא הוציא צו תיחום ששב ומנע מבעלי האדמות לממש את זכויותיהם בקרקע. הפנייה לבית המשפט העליון נעשתה לאחר אינספור פניות לצבא ולנציגי מערכת אכיפת החוק, בתקווה שיבצעו את תפקידם ויסלקו את מסיגי הגבול הישראלים שפלשו לאדמות פרטיות ומרחיקים מהן את בעליהן החוקיים באמצעים אלימים.

בעלי האדמות ביקשו מבית המשפט לקבוע כי על ישראל לבטל את צו התיחום ביחס אליהם ולאפשר להם להגיע לשטחם, וכן למנוע ממתנחלים להגיע לאדמות הפלסטיניות הפרטיות ולהעמיד לדין את הישראלים שמפרים בגלוי את צו התיחום ואת צו תכנית ההתנתקות.

העתירה מתארת בפירוט את הנוכחות הרציפה של מתנחלים וישראלים אחרים בשטח הפלסטיני הפרטי, ואת אזלת היד הממושכת של הרשויות הישראליות אל מול הפרות החוק ההמוניות והפומביות. בנוסף, העתירה מציגה כיצד החידולן של רשויות האכיפה הישראליות אל מול פעילותם העבריינית של מתנחלים, פוגע דווקא בבעלי האדמות מבורקה, תושבים מוגנים בשטח המצוי תחת כיבוש צבאי, ומפר בין השאר את זכותם לקניין, זכותם לחופש התנועה וזכותם לפרנסה ולחופש העיסוק.

עוד נטען בעתירה כי הימנעותה של ישראל מלהעמיד לדין את העבריינים המפרים את הצווים, מפוגגת את רכיב ההרתעה הקיים במשפט הפלילי, מובילה לנוכחות קבועה של מתנחלים ישראלים בשטח, ובמעין מעגל שוטה אותן "הצדקות" ביטחוניות מלאכותיות להמשך מניעת הגישה החופשית לבעלי האדמות הפלסטינים. מדיניות ישראלית זו פוגעת בשלטון החוק בכללותו ויוצרת תחושה של אכיפה סלקטיבית המונעת משיקולים פוליטיים.

40 בג"ץ 2821/19, תגובה מקדמית לעתירה מטעם המשיבים, 15.8.2019; בג"ץ 2821/19, תגובה מטעם המשיבים 1-3, 4.9.2019.

41 בג"ץ 2821/19, עתירה לצו על תנאי, 18.4.2019.

העותרים הוסיפו כי לאור ההתנהלות של המדינה, אין זה מפתיע, שמעשי העבריינות של מתנחלים חורגים מעבר לעבירות של פלישה לקרקע פרטית, בנייה בלתי חוקית והפרות צווים צבאיים, ומקבלים אופי אלים ומסוכן. בהיעדר אכיפה, מתנחלים מקבלים את המסר שהחוק לא חל לגביהם ושהם יכולים לחמוק מכל עוול שיבצעו כלפי פלסטינים, ובכלל זה, פעולות אלימות המסכנות חיי אדם.

ביטול צו התיחום ביחס לפלסטינים

במענה לעתירה, פרקליטות המדינה טענה כי "הרשויות נוקטות - וינקטו - בפעולות אכיפה, והכל בהתאם לשיקולי ביטחון, סדרי עדיפויות ולמשאבים המצויים בידיהן", וכי לקראת פקיעתו של צו התיחום באוקטובר 2019, יבחנו הטענות באשר להגבלת כניסתם של פלסטינים לאדמותיהם הפרטיות.⁴² כאמור, המסמכים שצורפו לתשובות המדינה חושפים דווקא את מדיניות אי האכיפה של ישראל וכיצד היא מובילה להמשך הפעילות הלא חוקית של מתנחלים ישראלים על אדמות בורקה.

כאן המקום להזכיר בשנית, כי ב-16.5.2019, בזמן שהעתירה מתנהלת בבית המשפט העליון, ביקרו בשטח ההתנחלות המפונה 12 חברי כנסת, בראשות **יו"ר הכנסת יולי אדלשטיין** (כיום שר התחבורה) ו**ח"כ אמיר אוחנה** (לימים שר המשפטים וכיום השר לביטחון פנים).⁴³ כאמור, מעבר לכך שמדובר בעבירה מפורשת על החוק, נוכחות נבחרה הציבור הבכירים בשטח הפלסטיני הפרטי מחזקת את המתנחלים בהמשך הפעילות העבריינית שלהם.

ב-9.9.2019, בדיון שנערך בבית המשפט העליון, חזרו נציגי המדינה על טענותיהם בדבר אכיפה שהייתה וכזו שצפויה. למרבה האבסורד, במקביל לכך, דיווחו נציגי המדינה לבית המשפט כי יום קודם לכן הגיעו לשטח בו היתה ההתנחלות חומש כ-150 ישראלים. במהלך הדיון השופט פוגלמן ציין כי בכל הנוגע להחלת צו התיחום גם על בעלי האדמות הפלסטינים הרי שמדובר ב"עולם הפוך", וכי הבטחת הסדר והביטחון על ידי הצבא "אין משמעותה מניעת אנשים שומרי חוק בגישה לאדמתם".⁴⁴

ב-5.12.2019 פרקליטות המדינה הגישה לבית המשפט הודעה מעדכנת לפיה תוקף צו התיחום הוארך "בשל הצורך להתמודד עם בינוי בלתי חוקי ישראלי בשטח הנדון". עם זאת, הצו תוקן כך שאינו מונע כניסת אנשים לשטח המתוחם, אלא אוסר רק על הקמת מבנים בשטח. המדינה הדגישה כי **"בוטלה מגבלת הכניסה לשטח הנדון באשר לאוכלוסייה הפלסטינית" וכי לישראלים אסור להיכנס לשטח וזאת בשל צו יישום תכנית ההתנתקות.**

המדינה עדכנה את בית המשפט גם לגבי פעולות אכיפה, במסגרתן 19 חשודים ישראלים שנראו ותועדו בשטח על ידי המשטרה בחודשים אוקטובר-נובמבר 2019 זומנו לחקירה. אולם פארסת האכיפה נמשכה, כאשר על פי העדכון רק אחד מהחשודים התייצב במשטרה ונחקר. כמו כן, באותו היום שוב "התבצעה פעילות אכיפה ביחס לרכיבי הבינוי הבלתי חוקי שאותו בשטח".⁴⁵

42 **בג"ץ 2821/19**, תגובה מקדמית לעתירה מטעם המשיבים, 15.8.2019; **בג"ץ 2821/19**, תגובה מטעם המשיבים 3-1, 4.9.2019.

43 כרמל דנגור וזאב קם, "אדלשטיין בהתנחלות חומש: עלינו לבטל את חוק ההתנתקות ולהתיישב כאן", כאן, 16.5.2019.

44 **בג"ץ 2821/19**, פרוטוקול, 9.9.2019.

45 **בג"ץ 2821/19**, הודעה מעדכנת מטעם המשיבים, 5.12.2019.

בית משפט לחוד ומציאות לחוד

כשבוע לאחר הודעת המדינה על הסרת מגבלת הכניסה לפלסטינים, ביום שישי ה-13.12.2019, התכוונו בעלי האדמות וחקלאים נוספים מבורקה להגיע לאדמותיהם לצורך בחינת מצב הקרקע וביצוע עבודות חקלאיות. במרחק של כחצי קילומטר מאדמותיהם, נתקלו החקלאים בכוח צבאי שמנה כ-15 חיילים ומספר ג'פים של משמר הגבול.

החיילים הודיעו לחקלאים כי הם אינם רשאים להמשיך בדרכם לאדמותיהם, והורו להם לשוב לבתיהם. החקלאים הפלסטינים הציגו בפני החיילים את הודעת המדינה לפיה איסור הכניסה מכוח צו התיחום בוטל. אולם החיילים אמרו להם כי מסמכי בית המשפט אינם מעניינים אותם, וכי הם עצמם לא קיבלו שום הוראה המתירה להם לאפשר לחקלאי בורקה כניסה לאדמותיהם.

בעלי אדמות מבורקה מציגים לחיילים את מסמכי המדינה, בורקה, 13.12.2019 (צילום: Saddam Ragheb Salah)

באופן מקומם, באותו הזמן החקלאים הבחינו בשני רכבים ישראלים עושים דרכם לחומש, ובמספר ישראלים שנמצאים בתוך שטח ההתנחלות המפונה. החקלאים הפנו את תשומת לב החיילים לכך שבתוך אדמתם הפרטית נמצאים מסיגי גבול, המפירים גם את הצו האוסר כניסה לישראלים. תגובתם של החיילים הייתה אדישות.

בשלב מסוים החלו החיילים לאיים על החקלאים הפלסטינים כי אם לא יסתלקו מהשטח הם יפוזרו בכוח. החקלאים נאלצו לשוב על עקבותיהם מבלי לממש את זכותם להגיע לאדמותיהם.

יש דין פנה בשם בעלי האדמות לפרקליטות המדינה ודיווח על המקרה, בדרישה שחיילי הצבא בשטח יפעלו בהתאם למצב המשפטי. ואולם, שבוע אחר כך, ב-20.12.2019 תושבי בורקה ניסו להיכנס לאדמותיהם בשנית מאז ביטול איסור הכניסה בצו תיחום. מהלך האירועים היה דומה לפעם הקודמת: החיילים מנעו מהחקלאים הפלסטינים להיכנס לאדמותיהם ולא עשו דבר על מנת לפנות את השוהים הבלתי חוקיים הישראלים שהיו באותה עת בשטח הפרטי של אנשי בורקה.

כעבור מספר ימים התקבלה תשובת הצבא לפיה מניעת הכניסה של תושבי בורקה על ידי חיילים "נעשתה באופן שגוי" והוחלט על "תיחקור האירוע לשם מניעת הישנותו".⁴⁶

ב-1.1.2020 חקלאי בורקה עשו את ניסיונם השלישי להגיע לאדמותיהם, באסם דר'לס, חקלאי בן 49 מבורקה, סיפר ליש דין על האירועים באותו יום:

יש לי חלקת אדמה של ארבעה דונמים במרחק של 500 מטר מהיכן שהייתה ההתנחלות חומש. לפני 15 שנה, אחרי פינוי ההתנחלות, שתלתי בחלקה 250 שקדים ועצי משמש. גם חפרתי בחלקה בור מים.

לפני חמש שנים, כאשר באתי לעבוד בחלקה, באו חיילים שהיו בשטח ההתנחלות וגירשו אותי בנשק דרוך. לפני ארבע שנים הגיעו מתנחלים בטרקטורונים ושברו חלק מהעצים. לפני שלוש שנים ירדו מתנחלים מחומש ושברו ענפים בחלק מהעצים.

ב-1.1.2020 בשעה תשע בבוקר, ראיתי כוחות צבא ובולדוזר בכניסה הראשית לחומש. ראיתי שהבולדוזר הניח קוביות בטון גדולות על הכביש עם ערימות אדמה משני הצדדים כך שנוצר מעין מחסום מאולתר בכניסה לחומש שמאפשר רק לרכב אחד להיכנס.

קיימנו התייעצות במועצת הכפר בשעה 11 בבוקר והחלטנו לנסות שוב לעלות לאדמות שלנו. היינו שיירה של כ-20 רכבים. העמסנו שתילים וכלי עבודה ויצאנו לדרך בכביש הראשי. הגענו עד מקום החסימה החדשה של הכביש. היו שם ארבעה חיילים. ניגשתי לאחד החיילים כשאני מחזיק ביד מסמכים שכוללים העתק החלטת בית המשפט [מסמכי המדינה] בעתירה שלנו.

הקצין אמר לנו "אנחנו מרשים לכם להיכנס ברגל בלבד. מותר לכם ללכת אך ורק בנתיב השמאלי של הכביש. מי שיסטה לנתיב הימני, אנחנו יכולים לדרוך עליו ולהכניס אותו לכלא והוא יזכה לביקור מהשב"כ הישראלי". הסכמנו לכל התנאים הרבים האלו כי מה שהכי בוער לנו היה להגיע לאדמות שלנו.

החלטנו לא לקחת איתנו את כל ציוד השתילה שהבאנו כי מדובר במרחק של שניים-שלושה ק"מ. החלטנו שנסתפק בזה שנראה את האדמות שלנו ונשהה בהן אפילו לזמן קצוב וקצר. התקדמנו בידיים ריקות בנתיב השמאלי שהוקצב לנו, כשהחיילים בנתיב הימני וג"פ צבאי לפנינו כל הזמן.

46 מלשכת היועץ המשפטי של הצבא בגדה המערבית ליש דין, "פניית בעניין מניעת כניסה לאדמות פרטיות בשטח בו שכן בעבר היישוב המפונה חומש", 26.12.2019.

באסם ד'רלס, בורקה, 1.1.2020 (צילום: Saddam Ragheb Salah)

הגענו כ-50 מטר מהכניסה לאדמות שלנו ושם עמדו כעשרה מג'בניקים באמצע הכביש. הקצין אמר לנו "אסור לכם להמשיך ישר אל האדמות שלכם. מותר לכם להיות רק בצד הצפון-מערבי של חומש, בשטח מוגבל של כ-20 דונם בלבד", למרות שרוב האדמות שלנו בכלל לא נמצאות באזור הזה. תוך כדי שהוא מדבר איתנו ומבשר לנו את הכללים וההגבלות החדשות על גישה לאדמות שלנו ראינו חמישה מתנחלים בתוך שטח האדמות שלנו, שאלוהן אסרו עלינו להגיע.

הקצין עם המתרגם שלו ניגש אליי ושאל "מה אתה רוצה?", השבתי "יש שם מתנחלים באדמות שלנו". הוא השיב "אלו לא מתנחלים, אלו חיילים", עניתי "אלו לא חיילים, הם בלבוש אזרחי, אלו מתנחלים". הקצין השיב לי "כל ישראלי הוא חייל".

ב-10.1.2020 הצבא מנע בפעם הרביעית את ניסיונם של תושבי בורקה להגיע לאדמותיהם. הפרדוקסליות הגיעה לשיא כאשר על פי דבריו של הקצין בשטח, הסיבה לכך שהם אינם רשאים להגיע לאדמותיהם היא נוכחותם של אזרחים ישראלים בשטח. כך, במקום לפנות את המתנחלים שנכנסו לשטח תוך הסגת גבול והפרת צווים צבאיים, הצבא מנע מבעלי האדמות הפלסטינים להיכנס לאדמתם הפרטית. ב-17.1.2020 שוב לא הורשו תושבי בורקה להיכנס ברכבם אל אדמותיהם ונאלצו להשאיר מאחור כלי עבודה וציוד חקלאי ולצעוד בגלל מרחק רב.

יש דין פנה בפעם החמישית לצבא ולפרקליטות המדינה ושב והבהיר כי מניעת הכניסה לשטח, שבשלב זה ברור כי איננה טעות, היא פעולה המנוגדת לחוק ומבוצעת תוך חריגה חמורה מסמכות. העובדה כי עניין זה חוזר על עצמו פעם אחר פעם, כלאחר יד מבלי שיינתן לכך הסבר או צידוק ומבלי שהגורם האחראי יבצע את הנדרש על מנת לתקן זאת, מעידה על שרירותיות במקרה הטוב ועל חוסר תום לב במקרה הרע.⁴⁷

בעלי אדמות מבורקה ונציגי יש דין, בורקה, פברואר 2020 (צילום: Sadam Ragheb Salah)

ב-11.2.2020 יש דין עדכן את בית המשפט בשם בעלי האדמות על המציאות בשטח ההפוכה מהמצב המשפטי. במהלך פרק זמן של כשלושה וחצי חודשים, מאז הוסר צו התיחום, בעלי האדמות ניסו להגיע לשטחים שבבעלותם חמש פעמים. בכל המקרים המתין להם כוח צבאי שמנע מהם להגיע לשטח בחופשיות עם כלים חקלאיים והגביל את תנועתם בתוך האדמות שברשותם. להשלמת תמונת המציאות המעוותת, דווח לבית המשפט גם כי בשעה שהצבא מנע את כניסת החקלאים הפלסטינים, בשטח חומש המפונה נכחו בניגוד לחוק אזרחים ישראלים.

47 מיש דין ללשכת היועץ המשפטי לצבא בגדה המערבית ולפרקליטות המדינה, "מגבלות כניסה לאדמות פרטיות של תושבי הכפר בורקה, היכן ששכנה ההתנחלות 'חומש' בעבר והיעדר אכיפה נגד מפירי חוק", 19.1.2020.

יש דין ציין כי בניגוד לטענת המדינה בפני בית המשפט שאין מגבלה על כניסת חקלאים מבורקה לאדמותיהם, בפועל הצבא מונע או לכל הפחות מגביל את יכולתם להגיע לשטח, לעבד אותו ולממש את זכויותיהם באדמותיהם. כך, גם האכיפה לכאורה שהמדינה הציגה לבית המשפט היא לכל היותר למראית עין, כאשר בפועל הרשויות אינן מבצעות פעולות אפקטיביות ומרתיעות של אכיפה, ומשום כך, המצב האבסורדי בשטח נותר כמו שהוא, אם לא מחריף.⁴⁸

בסוף פברואר 2020 הצליחו חקלאי בורקה להיכנס לאדמות הפרטיות שלהם עליהן שכנה ההתנחלות חומש, עם כלי עבודה חקלאיים. גם בפעם הזו נראו מתנחלים ישראלים ששהו בשטח ההתנחלות המפונה בניגוד לחוק.

במרץ 2020 החלה להתפשט בגדה המערבית מגפת קורונה (covid-19) והחקלאים הפלסטינים נמנעו מלנסות להגיע לאדמותיהם. גם בתקופת הקורונה ונכון לסוף יולי 2020, מתנחלים ישראלים ממשיכים לשהות בשטח ההתנחלות המפונה חומש באופן רציף.

בית המשפט העליון קבע דיון נוסף בעתירה ליום 19.10.2020.

סיכום

מתנחלים חמושים מסתובבים יום יום סמוך לבית ובאדמות של הכפר, תוקפים את החקלאים ומגרשים אותם בכוח. לצערי, ההתקפות של המתנחלים הפכו למציאות יום יומית קשה. המתנחלים מחומש ממשיכים לתקוף אותנו והצבא לא עושה כלום. אני מרגיש חסר אונים במצב הזה. הם לא מכבדים את בתי משפט ומקבלים את הכוח שלהם מהצבא שמגבה אותם. (מוהנד יאסין, בן 46, בורקה)

למעלה מ-42 שנים ישראל מונעת מתושבי הכפר הפלסטיני בורקה להגיע באופן חופשי לאדמותיהם הפרטיות. עשור של הליכים משפטיים שטרם הסתיימו, הביא למצב חוקי בו הפלסטינים רשאים להגיע ללא הגבלה לאדמותיהם עליהן היתה בעבר ההתנחלות המפונה חומש, ואילו לישראלים הכניסה לאזור זה אסורה.

המצב בשטח לעומת זאת שונה לחלוטין, "עולם הפוך" כפי שכינה זאת בית המשפט העליון: מתנחלי "ישיבת חומש המתחדשת" וישראלים אחרים נכנסים לשטח ונמצאים בו גם כיום ללא הפרעה ובניגוד לחוק. לעומת זאת, הגעתם של הפלסטינים לאדמות הפרטיות שלהם נמנעת או מוגבלת, הן בשל מניעות תנועה שרירותיות שמטיל הצבא על החקלאים והן בשל אלימות מתנחלים אשר מטילה אימה, פוגעת ומשבשת את חייהם של תושבי הכפרים הפלסטינים בסביבה.

מטרת אלימות המתנחלים שיוצאת מההתנחלות המפונה חומש היא להשתלט על אדמות ולהרחיק את החקלאים הפלסטינים מאדמתם. האלימות אינה מתקיימת בחלל ריק והיא מקבלת עידוד ודחיפה מהתגייסותם של כוחות פוליטיים ואישי ציבור בכירים, חלקם ממומנים מהקופה הציבורית, שמגיעים להתנחלות המפונה, בניגוד לחוק ובגלוי, תומכים במתנחלים ששווים על אדמות פלסטיניות פרטיות ובכך מייצרים לגיטימציה לפעילות עבריינית.

השהייה הבלתי חוקית של מתנחלים בשטח צו התיחום, הבנייה הבלתי חוקית על אדמות פלסטיניות פרטיות והאלימות נגד גופם של פלסטינים ורכושם מתבצעות מבלי שהצבא או המשטרה ינקטו בצעדים יעילים בניסיון למגר אותן. יתר על כן, ברובם המוחלט של המקרים רשויות האכיפה אינן מעמידות לדין את המתנחלים העבריינים ובכך מעבירות להם מסר של חסינות מפני החוק, אשר מאפשר להם להמשיך במעשיהם ללא חשש.

בשנים האחרונות גם ישראל הרשמית כבר אינה מסתירה את שאיפתה להשתלט על אדמות בגדה המערבית ומאוחר יותר לספח אותן. שיטת הפעולה דומה במקומות רבים בשטחים הכבושים. תחילה המדינה מפקיעה אדמות פלסטיניות, באמצעות הוצאת צווים צבאיים או הכרזה על אדמות ציבור, אחר כך מגיעים לשטח מתנחלים ישראלים (במקומות רבים בגדה המערבית הדברים התרחשו בסדר הפוך אך לא פחות בלתי חוקי) - מתנחלים הקימו מאחזים לא חוקיים והמדינה הכשירה אותם מאוחר יותר. הצבא מתייצב על מנת לשמור על האזרחים הישראלים ולרוב המדינה מספקת להם גם תשתיות, מימון ולגיטימציה. באזורים רבים ברחבי השטחים הכבושים, מתנחלים פועלים באלימות כנגד פלסטינים, על מנת להפחיד אותם, לדחוק אותם מאדמותיהם ולהרחיב את השטח הגזול. רשויות החוק - המשטרה, הצבא והפרקליטות - משתפות פעולה עם המתנחלים ובמקום לאכוף את החוק על הישראלים העבריינים, מסייעות להרחיק את הפלסטינים מאדמותיהם. ההתנחלויות והמאחזים גדלים, והשליטה הישראלית על אדמות בגדה המערבית מתרחבת.

ישראל מפעילה את דרך הפעולה הזו גם על אדמות בורקה: תפיסה של אדמה פרטית לצורך צבאי > צווי תיחום צבאיים > מניעת גישה לפלסטינים > סיוע, לגיטימציה ותמיכה פוליטית וציבורית במתנחלים > אלימות מתנחלים > גיבוי צבאי > אי אכיפה משטרתית - והשליטה הישראלית על אדמות בגדה המערבית מתרחבת.

על אף מאמציה של המערכת הישראלית כולה ולמרות המצב האבסורדי שמתקיים בשטח, בעלי האדמות הפלסטינים מבורקה ממשיכים במאבקם הסיזיפי בניסיון לסדוק ולהבקיע את שיטת הפעולה הקולוניאליסטית של ישראל, לשוב באופן חופשי ומלא לאדמות שנגזלו מהם ולממש את זכות הקניין שלהם, את זכותם לחופש התנועה ואת זכותם לפרנסה ולחופש העיסוק.

מכלול הפעולות של ישראל שנסקרו במסמך זה מאשררות ומחזקות את המסקנה שבגדה המערבית מתבצע פשע נגד האנושות מסוג אפרטהייד. מבצעי הפשע הם ישראלים וקורבנותיו פלסטינים. הכיבוש הישראלי הוא משטר של שליטה ודיכוי של קבוצה לאומית אחת בידי קבוצה לאומית שנייה, אליו מתלווה פרויקט התנחלות גדול. פשע האפרטהייד מתבצע בגדה המערבית משום שהרשויות הישראליות מוציאות לפועל מדיניות שמהוות במשפט הבינלאומי "מעשים בלתי אנושיים": שלילת זכויות מקבוצה לאומית, שלילת משאבים מקבוצה אחת והעברתם לשנייה, הפרדה פיזית ומשפטית בין הקבוצות ויצירת מערך משפטי שונה שחל על כל קבוצה.⁴⁹

יש דין קורא לרשויות הישראליות, המופקדות על הסדר הציבורי בשטחים הכבושים, למנוע מישראלים להגיע בניגוד לחוק לשטח ההתנחלות המפונה חומש ולאפשר גישה חופשית של תושבי בורקה לאדמותיהם הפרטיות, תוך הבטחת ביטחונם. בנוסף, על המשטרה והפרקליטות למצות את הדין עם מתנחלים עבריינים, הן אלו השוהים ובונים באופן בלתי חוקי על אדמות בורקה והן אלו המבצעים עבירות אלימות כנגד פלסטינים ורכושם.

49 להרחבה ראו: **יש דין**, [הכיבוש הישראלי בגדה המערבית ופשע האפרטהייד: חוות דעת משפטית](#), יוני 2020.

נספח

"טבלאות היסטוריה גזרתית" של "החטיבה המרחבית שומרון" של הצבא (מתוך: בג"ץ 2821/19, תגובה מקדמית לעתירה מטעם המשיבים, נספח 3, 15.8.2019) (ההדגשות הוספו)

2015

תאריך	אירוע
22/1/15	דיווח מהמתי"ק על 8 מתיישבים בחומש כוח עלה לחומש וסרק, ללא ממצאים.
16/2/15	דיווח על מתיישבים שהגיעו לחומש והחלו לייבא אבנים על חקלאים פלסטינים. כוחות קפצו לנקודה וסרקו, ללא ממצאים.
17/2/15	דיווח על מתיישבים בחומש כוח עלה לנקודה וזיהה 6 מתיישבים. בהנחיית מח"ט חוקפץ צוות מג"ב. המתיישבים ברחו כשזיהו את הכוח.
14/3/15	דיווח על מתיישבים בחומש כוח עלה למקום וזיהה מתיישבים מטפסים על מאגר המים. עם התקרבות הכוחות הנ"ל ברחו. הכוח הצליח לתפוס מתיישב אחד שהועבר למשטרת ישראל. בשעה 16:46 התקבלה הודעה מהגדוד כי נתפסו 10 מתיישבים. הכוח ממתיין לצאת השבת כדי לפנות אותם על גבי ספארון שנקרא למקום. כוח שירד ללוות את הספארון השאיר את המתיישבים ללא השגחה והם ברחו. נמסר ממ"י כי נמצאו במקום שולחנו, כסאות, כבל חשמל, מנורות, מזרנים ושמיכות.
15/4/15	דיווח על 7 תרמילאים במרחב חומש בהנחיית סמח"ט חפ"ק וסיוור קפצו לנקודה. לאחר הגעת הסיוור לקי נתפסו מס' מתיישבים אשר מברור עלה כי אינם קשורים לאירוע (הערה: לא ממש ברור...)
23/4/15	דיווח על 100 תרמילאים בחומש בהנחיית סמח"ט וקי הגמ"ר הגדוד ליווה 2 אוטובוסים לחומש ע"מ להוריד את התרמילאים.
30/4/15	זוהר רכב ישראלי יוצא מחומש, בוצע חסם בצ. הגז שתפס את הנ"ל. הרכב שוחרר בהחלטת מ"פ ללא יידוע החטי' (הערה: ר' פירוט נוסף בטבלאות)
15/5/15	דיווח על ערבי ישראלי שעלה לחומש, ומתיישבים יידו עליו אבנים. כוח שהגיע למקום מצא את המתיישבים אך הם ברחו. טרם הגעת ניידת מ"י לנקודה. מס' הרכב נרשם ע"י הכוח זוהר ע"י מ"י.
16/5/15	(ראו פירוט אירוע בטבלה)
21/5/15	מורדף רכב אחר כ-20 בני ישיבה בחומש, אחד המתיישבים נתפס ע"י הכוח, עוכב ונלקח להמשך טיפול מ"י. מ"י והכוח הציגו צו אלוף שאוסר שהייה במקום. (פירוט נוסף ראו בטבלה)
28/5/15	מתיישבים הוצאו מחומש ע"י הכוחות ושוחררו ללא ידיעת החטיבה (ראו פירוט נוסף בטבלה)
24/6/15	דיווח על 12 מתיישבים בחומש בני 20 לערך. אחד המתיישבים זוהר עם חפץ החשוד כנשק, והחביא אותו כשהבחין בכוח. ספארון של הגדוד חסם את היציאה מחומש אך הכוחות איבדו קשר עין עם המתיישבים.
6/7/15	במהלך סיוור פיקוח נמצאו 10 תלמידי ישיבה בחומש. הכוחות הרחיקו את הנ"ל ללא לקיחת פרטיהם.
4/10/15	דיווח על 30 מתיישבים בחומש. סמח"ט, סמ"פ וניידת מ"י הגיעו למקום, ודיווחו על כ-200-150 מתיישבים בשני מוקדים. הנ"ל מסרו כי ברצונם לעזוב את המקום רק בצאת החג. בהנחיית המח"ט הוחלט לפנות את המתיישבים בצאת החג.
26/10/15	אירוע במהלכו פונו 20 מתיישבים מחומש (פירוט נוסף בטבלה)
2/11/15	תלונה מ- DCO על מתיישבים בחומש. כוח שעלה למקום בשעה 16:54 זיהה 10 מתיישבים מתפללים במקום. המתיישבים ביקשו להתפנות עצמאית ב- 18:00. כוח ליווה את המתיישבים אל מחוץ למקום. שוחררו ללא לקיחת פרטים.
23/11/15	אירוע של עליית 15 מתיישבים לחומש, במהלכו בוצע פיגוע דריסה, במהלכו נפגע באורח קל מתיישב אחד, שפונה ע"י תאג"ד לבית חולים. בעת הפינוי, שניים מ-3 רכבי המתיישבים ברחו מהמקום. המתיישבים הועברו להמשך טיפול מ"י.

2016

תאריך	אירוע
11/2/16	התקבלה טענה מ-DCO על מתיישבים בחומש. כוח הגיע לנקודה זיהה 10 מתיישבים והרחיק אותם ללא לקיחת פרטים
15/3/16	דיווח על רכב עם 15 מתיישבים בחומש. כוח ביצע צ'קפוסט בשיתוף מ"י בצומת גנות אך הני"ל לא נתפסו.
30/3/16	עליית כ-50 מתיישבים לחומש במהלך הלילה. בשעות הבוקר החל הפס"ד של כ-300 פלסטינים שעלו לחומש, במהלכו בוצע ז.א. לעבר הכוח שהניב באלפ"ה. הועבר מסר למושל, בבקשה להפסיק את הקריאות המעודדות הגעת פלס' לנקודה. המתיישבים פנו מחומש ע"י כוחות מג"ב ע"ג 2 אוטובוסים, בליווי כוחות צבא ומשטרה. (פירוט נוסף בטבלה המלאה)
13/5/16	זיהוי רכב ישראלי עם שני דגלי ישראל עולה לכיוון חומש. כוח עלה למקום לביצוע סריקה ובהמשך נמסר כי הרכב זוהה חוזר לשבי שומרון.
27/6/16	דיווח DCO על מתיישבים שגנבו צאן מרועה פלסטיני ועלו עם הצאן לחומש. כוח הגיע למקום וראה מתיישבים, אך לא היה צאן. לאחר בירור מול הימ"ר עלה כי המתיישבים ברחו מהכוח בחומש. נידת מ"י חיכתה למתיישבים בכניסה לשוב שבי שומרון אך הני"ל לא נתפסו. מ"פ צילם את המתיישבים ואת רכביהם וככה"נ הני"ל יזומנו לחקירה. בעל הצאן מסר למת"ק כי הכבשים חזרו אליו ולא מדובר בגניבה.
24/10/16	דיווח על 4 רכבים שעלו לחומש. כוח עלה לחומש, תפס את הרכבים וצילם. נידת מ"י הוקפצה אך לא הגיעה. לאחר דיווח של הגדוד כי המתיישבים סרבו לרדת מחומש, סמח"ט קפץ לנקודה והנחה את הכוח לרדת ולהמתין בצ. 24. התמונות שהכוח צילם הועברו למ"י. בשעה 22:05 נמסר מהסמח"ט כי כלל הרכבים התפנו מחומש, וככה"נ הני"ל שהו שם במהלך החג.
16/11/16	דיווח מג"ב על רכב ישראלי שהגיע לחומש ובתוכו כ-10 מתיישבים. לאחר שהמתיישבים זיהו את הכוח הם ברחו, ובוצע אחריהם מרדף. הרכב נמצא בישוב אבני חפץ ללא המתיישבים בתוכו.
17/11/16	דיווח מג"ב על 3 רכבים ישראליים שעלו לחומש. כאשר הנהגים זיהו את צוות מג"ב, 2 מהם הסתובבו וברחו ואחד עלה לחומש. אחד הרכבים הוא אותו רכב שנהגו ניסה לעלות לחומש ב-16/11/16. בהמשך, הרכב הישראלי שנכנס לחומש ברח ככל הנראה ונכנס לכפר בורקא, והכוחות לא מצאו אותו במרחב.
12/12/16	דיווח על 7 מתיישבים שעלו לחומש וככל הנראה ניסו להקים מאחז. המתיישבים ירדו מחומש טרם הגעת הכוח לנקודה

2017

תאריך	אירוע
8/2/17	מגיב תפסו כ-20 מתיישבים בחומש
28/2/17	דיווח מהמתייך על מתיישבים שביצעו ז.א. לעבר פלסטיני בחומש. כוח הגיע למקום ולאחר הגעתם התברר כי במקום הקימו ביתן ובו כ-10 מתיישבים שלמדו תורה. בהנחיית סמח"ט ולאחר שניידת לא הגיעה לנקודה, הכוח צילם את הנ"ל ועזב את המקום.
15/3/17	טענה מ-DCO על 30 מתיישבים בחומש שגנבו כבשים של פלסי שרעה במקום. סמח"ט הורה להקפיץ ניידת מ"י וכוח לנקי. נמסר מהגדוד על חיכוך בין המתיישבים והפלסי בנקי. מ"פ עלה לחומש וזיהה כ-15 מתיישבים, אך לא זיהה פלסטינים במרחב. סמח"ט הנחה 2 צוותי מג"ב ונציג מתייך לעלות לחומש. הנ"ל סרקו ללא ממצאים. ניידת מ"י חוזשה.
25/3/17	בהמשך לדיווח הקודם, ניידת מ"י ו-2 צוותי מג"ב עלו לחומש במטרה להוריד את המתיישבים. במרחב נמצאו 21 מתיישבים, 10 מהם התבצרו בצריף. 6 מתיישבים התנגדו לרדת, נהגו באלימות כלפי השוטרים ונלקחו לחקירה במשטרת אריאל. השתלשלות של אירועים נוספים שהתרחשו לאחר מכן – מפורטת בטבלה
2/5/17	הודעה על 50 מתיישבים שעלו לחומש. כוח ותצפיות לא זיהו דבר. בהנחיית סמח"ט כוח לא קפץ לנקודה.
22/5/17	דיווח על 8 מתיישבים בחומש. לאחר הגעת כוח לנקודה המתיישבים ירדו מהמאחז.
3/6/17	דיווח על מסי מתיישבים שעלו לחומש למשך השבת. כאשר רצו לרדת זיהו צמב"ר וחזרו לכיוון חומש. בהנחיית מח"ט כוח עלה למקום והוריד את המתיישבים.
12/9/17	כוח עלה לחומש וזיהה 15 מתיישבים ו-3 רכבים. הכוח חזר למוצב ושם לאחר חצי שעה כדי לצלם, אולם המתיישבים לא נכחו.

2018

תאריך	אירוע
16/4/18	התקבלה טענה מה-DCO על מתיישבים מחומש שביצעו ז.א. לעבר רכבים פלסי מבורקא. כוח הגיע לנקי וסרק ללא ממצאים.
18/4/18	טענה מה-DCO על מתיישבים שביצעו ז.א. לעבר רכבים פלסי באזור חומש. תצפיות וכוח סרקו ללא ממצאים.
2/5/18	טענה מה-DCO אודות רכב עם מתיישבים בחומש. כוח קפץ לנקי וסרק ללא ממצאים.
23/6/18	אבטחת ירידת מתיישבים מחומש בעקבות צפי לזריקת מטענים ובקתיבים לעברם. בעת הפעולה נזרק בקתיב לעבר מ"פ ועוד פירוט בטבלה המלאה). כלל המתיישבים ירדו בבטחה. בהנחיית סמח"ט הוצבה חסימה הגדסית בציר העלייה לחומש.
17/9/18	זריקת בקתיב על רכב ישראלי שירד מחומש. הנהג הגיע למחסום גנות ודיווח על האירוע לכו. כמו כן, מסר כי בחומש יש מתיישבים נוספים. בהנחיית מח"ט כוח עלה לנקודה ואבטח את ירידת המתיישבים הנוספים.
17/10/18	טענת מתייך על 40 מתיישבים במרחב שבין חומש לבורקא; כוח שהיה במהלך סיור זיהה מסי מתיישבים במרחב. בשעה 13:02 התקבלה טענת מתייך נוספת כי המתיישבים היכו פלסטיני ובעקבות כך הנ"ל שבר את ידו ופונה לביה"ח בשכם. כמו כן, המתיישבים לקחו את חמורו של הפלסטיני. כוח עלה לחומש וסרק ללא ממצאים.